

Työeläke

1:2020

VALVOJA LIIKKEELLÄ

Finanssivalvonnan
Kaisa Forsström korostaa,
että valvoja ja toimijat
katsovat samaan suuntaan.

Sivu 4

TYÖURA

Eläkeuudistus myöhensi
selvästi eläkeaikeita.

Sivu 14

KESTÄVYYS

Esimerkkejä eri maiden
vakautusmekanismeista.

keskitalukeama

VIRO

Reportaasi Viron
eläkeremontista.

Sivu 20

4

Kaisa Forsström haluaa varmistaa, että työeläkeala kulkee samaan suuntaan.

23

Viron eläkeremontti kuumentaa tunteita maan politiikassa.

3 PÄÄKIRJOITUS
Eläkkeelle vai ei?

4 TAPASIMME
Kaisa Forsströmin
Finanssivalvonnasta.

8 PENSION AT GLANCE
Suomi OECD:n
parhaassa kolmanneksessa.

9 JUHO SAAREN KOLUMNI
Lukusokeutta.

11 RAHOITUS
Pitkittynyt matala korko
vinouttaa sijoitusnäkömiä.

12 ULKOINEN ARVIO
Työeläkejärjestelmästä
on tilattu ulkoinen arvio.

13 ANALYYSI
Jaakko Kianderin palsta.

14 ASIAANTUNTIJALTA
Eläkeaikeet myöhentyneet.

16 LUUPIN ALLA
Tasapainoon pääsee
myös eläkkeitä sopeuttamalla.

20 ARJESSA
Mikä auttaa
pysymään työssä?

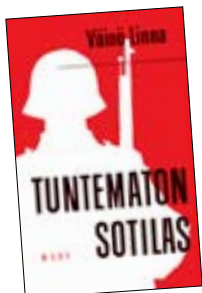
22 MINÄ VÄITÄN
Vanhuuseläkkeen
nimi leimaa.

23 REPORTAASI VIROSTA
Rahastoeläke heti näppiin.

16

Eläketurvakeskuksen seminaarissa eläkeasiantuntijat meiltä ja muualta keskustelivat eläketurvan kestävyyttä varmistavista vakautusmalleista.

*Sodanjälkeinen
klassikkoteos
kolahtaa edelleen.*

26 PALLO HALLUSSA

28 TIEDOKSI

29 NIMITYKSET

30 KIRJA, JOKA KOLAHTI

31 ENGLISH SUMMARY

32 UUSIMMAT JULKAISUT

10

*FT Jukka Rantala
esittelee suosituksia
rahoituskehikon
uudistamiseksi.*

Työeläke on Eläketurvakeskuksen julkaisema työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti.

Eläkkeelle vai ei?

TYÖURANI aikana olen ehtinyt nähdä monia eläkkeelle lähtöjä. Viimeisen työpäivän tunnelmissa on ollut iloisia ja surullisia juhlia pienillä ja suurilla yleisöillä, lähtöjä ilman juhlintaa ja myös lähtöjä, jotka me kollegat huomasimme vasta lähdön jälkeen.

Toisille lähteminen on vaikeampaa kuin jääminen, toisille meistä asia on päinvastoin.

Omat vanhempani ovat hyviä esimerkkejä kovin erilaisesta suhtautumisesta eläköitymiseen. Äitini jäi eläkkeelle 60-vuotiaana, niin aikaisin kuin vain oli mahdollista. ”Se oli parhaita päätöksiä, joita olen tehnyt. En ole katunut päivääkään”, hän muisteli minulle. Isäni puolestaan ei olisi millään halunnut jäädä eläkkeelle, ja viimeinen työpäivä oli hänelle surun päivä. Työ oli kaikki kaikessa – yhteisö, status ja elämän tarkoitus.

He elivät toisaalta myös erilaista aikaa, jolloin työnantaja ei juuri kysellyt eläkkeelle lähdestä tai mahdollisuudesta jatkaa työssä – tai paljon muustakaan. Yleinen ajatus taisi kuitenkin tuolloin olla, että vanhempien pitäisi antaa tilaa nuoremmille. Tässä kohdin maailma on onneksi muuttunut. Kaikkia tarvitaan.

TYÖYHTEISÖ on osalle kuin perhe, ja ero on luonnollisesti vaikeaa. Henkilökohtaiseen eläkepäätökseen liittyy monia eri asioita.

Rahojen riittämistä pohtii varmasti moni.

Eläkepäivät voivat näyttäytyä sisällöttöminä ja tarkoituksettomina, jopa pelottavina. Eläkeläisyys voi myös tuntua asemaltaan huonommalta kuin työelämässä olo. Jo pelkkä sana ”eläkeläinen” saattaa kalskahtaa korvaan ankeana.

Useampi kuin yksi kollega on esittänyt aikoinaan minulle henkilökohtaisen toiveen, että heidän lähtöuutisessaan ei käytettäisi lainkaan sana eläke tai eläköityminen. Nimi ei yleensä miestä pahenna, mutta entä jos pahentaakin? Eläkeasioiden kehittämisessä nimimuutos saattaisi olla helpommas-
ta päästä.

Jos tarkastelemme myönteisiä argumentteja eläkkeelle jäämisen puolesta, syntyy ilahduttava lista: aikaa perheelle, ystäville ja harrastuksille, niukempi mutta riittävä toimeentulo kun menot luonnostaan pienenevät ja ennen kaikkea ansaittu lepo työuran jälkeen.

ELÄKE EI OLE ELÄMÄN LOPPU, vaan sen uusi vaihe. Sen hyvyys tai huonous on eläkkeelle jäävän omissa käsissä, ja suunnittelu auttaa tässäkin asiassa. Työnantajan vastuu ja etu on tukea muutosta kohti kulkevaa ja auttaa näkemään asian eri puolet. Tätä keskustelua käydessä on loistava mahdollisuus suunnitella eläköitymisen ajankohtaa myös huomioiden työnantajan tarpeet. Ja mitä aiemmin keskustelu alkaa, sen parempi. ■

Tuovi Rautjoki
 päätoimittaja
 Digilehti: Työeläkelehti.fi
 Twitter: @TuoviRautjoki

JULKAISIJA
 Eläketurvakeskus, Etk.fi

DIGILEHTI
 Työeläkelehti.fi

UUTISKIRJE
 Tilaa Työeläke-lehden uutiskirje

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI
 tyoelake-lehti@etk.fi

PÄÄTOIMITTAJA
 Tuovi Rautjoki

TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ
 Anne Iivonen

TOIMITUSNEUVOSTO
 Tiina Grönqvist (Varma)
 Kristiina Halonen (Ilmarinen)
 Marjukka Hietaniemi (Eläketurvakeskus)
 Jorma Kinnunen (Mela)
 Kalervo Koistinen (Porasto)
 Markus Palomurto (Eläketurvakeskus)
 Marjo Skoglund (Elo)
 Pirta Toivonen (Veritas)
 Katriina Valve (Keva)

TÄTÄ LEHTÄÄ TEKIVÄT MYÖS
 Kirsi Hakala, Elina Hyry, Noora Järnefelt,
 Antti Karkkainen, Jaakko Kiander, Paula Klemola,
 Lena Koski, Vesa Laitinen, Riitta Lehtimäki,
 Marja-Liisa Lehtinen, Kari Lindstedt,
 Marko Mumm, Jouko Ollikainen, Olli-Pekka Orpo,
 Merja Raunis, Juho Saari ja Niko Väänänen.

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
 aineistotilaukset@etk.fi
 puhelin 029 411 2500

TAITTO
 Aste Helsinki Oy/Markku Laitinen

PAINO
 Hansaprint Oy
 paperi LumiPress Silk 130 g/m²

55. vuosikerta
 ISSN 0564-5808 (painettu)
 ISSN 1799-5221 (verkkojulkaisu)
 Helsinki 2020

Työeläke ilmestyy viidesti vuodessa.
 Vuoden 2020 ilmestymisaikataulu:

NO	AINESTOT	LEHTI	ILMESTYY
2	pe 6.3.	ma	6.4.
3	pe 1.5.	ma	1.6.
4	pe 28.8.	ma	28.9.
5	pe 30.10.	ma	30.11.

KANNEN KUVA:
 Olli-Pekka Orpo

Finanssivalvonta tarkastaa

KOHDENTUVATKO ELÄKERAHAAT OIKEIN?

Finanssivalvonta (Fiva) tarkastaa työkyvyttömyysriskin hallintapalveluita. Näin toimimalla se haluaa varmistaa, että tarjottavien palveluiden laatu ja laajuus vastaavat työeläketoimialalle sallittuja rajoja.

TEKSTI ANNE IIVONEN | KUVAT OLLI-PEKKA ORPO

Fiva kohdistaa tänä vuonna valvontaansa työeläkevakuutusyhtiöihin. Se tarkastelee lähemmin yhtiöiden asiakkailleen tarjoamia työkyvyttömyysriskin hallintapalveluita. Termi on vaikeaselkoinen, mitä Fiva oikeastaan tarkoittaa?

– Tarkastussuunnitelmamme mukaisesti tarkastelemme sitä, ovatko yhtiöiden palvelut tältä osin toimialan rajojen mukaisia ja työeläkemaksuina kerätyillä varoilla rahoitettavia ja etenkin: ovatko ne työkyvyttömyysriskiä vähentäviä, Finanssivalvonnan vakuutusvalvontaosaston osastopäällikkö, lakimies **Kaisa Forsström** luettelee.

Syyni kohdistuu, ei pelkästään palveluun, vaan myös työkyvyttömyysriskin hallintaan liittyvään palveluun käytettäviin varoihin. Fiva selvittää, rajautuuko toiminta vakuutusmaksusta korvamerkittyyn työkyvyttömyysriskin hallintaosaan ohjeistuksessa edellytetyllä tavalla. Samalla selviää, mitä kaikkea työhyvinvointitoiminnan palvelutarjontaan sisältyy ja miten työeläkerahaa on käytetty näiden palveluiden järjestämiseen.

TARKASTUS ALKAA, koska Fiva on valvonnassaan huomannut piirteitä, jotka antoivat aiheutta tarkentaa pelisääntöjä. Viime lokakuussa valvottavatiedotteessaan

Kaisa Forsströmin mukaan Finanssivalvonta tehtävänsä mukaisesti valvoo, että eläkeyhtiöiden toiminta on annettun sosiaalivakuutus-tehtävän ja sääntelyn mukaista.

Vaikka työhyvinvointirahojen käyttö on nyt vakavasti tarkastelussa, Kaisa Forsström korostaa, että valvoja ja toimijat katsovat samaan suuntaan.

Fiva toi selväsanaisesti esille havaitsemiaan epäkoh- tia ja ilmoitti ennakolta, että tähän yhteen palveluun kohdistuva tarkastus toimialatasoisesti käynnistyy tä- män vuoden puolella.

Tiedote ja sen liitteenä ollut monisivuinen muis- tio on luettu eläkeyhtiöissä tarkkaan. Forsström ar- vellee, että osa eläkeyhtiöistä on jo tä- män perusteella miettinyt tykönään, miten toiminta nykymuodossaan vas- taa linjauksia ja millaista ryhtiliikettä heiltä valvoja mahdollisesti odottaa.

– Perustamme valvontamme myös havaintoihimme: siihen mitä näemme yhtiöiden korostavan markkinoinnis- saan ja siihen, miten ne puhuvat pal- veluistaan julkisuudessa, Forsström sanoo.

Nähdyn ja kuullun perusteella Fivassa heräsi tar- ve varmistaa, toimitaanko toimialan rajojen puit- teissa. Fiva haluaa selvittää, onko joltain osin ky- symys muusta kuin työeläkevakuuttajille annetun sosiaalivakuutustehtävän hoitamisesta. Jos kysees- sä olisi esimerkiksi oman toimialan rajat ylittävä kil-

pailuelementti, jota työhyvinvointipalvelujen otsi- kon alla eläkeyhtiö tarjoaa asiakasyritykselleen, si- tä valvoja ei salli.

– Työhyvinvointipalvelut ovat huomattavasti työkyvyttömyysriskin hallintaa laajempi palvelu- kokonaisuus, oma toimialansa, joka ei työeläkeva- kuuttajille sosiaaliturvan toimeenpanijoina ole va- paasti sallittua toimintaa, Forsström perustelee.

Fiva ei tuijota vain yhtä lukua tai yhtä toimijaa ja kappaa niitä täkampa taskussaan. Se tarkaste- lee yhdenmukaisesti koko alaa. Sitä kiinnostaa ra- hojen käyttö ja palvelutarjonnan muodot osana va- kuutusliiketoimintaa.

TYÖHYVINVOINTIPALVELUJEN nimellä eläkeyhtiöt tar- joavat asiakkailleen erilaisia toiminnallisuuksia ja palvelumuotoja, jotka Fivan käsityksen mukaan ko- ettelevat jo toimialan rajoja.

– Haluamme varmistua, että näissä palveluntar- jontatavoissa ollaan toimialan rajojen sisällä ja että niihin on käytössä vain niitä varoja, joita tähän on osoitettu, Forsström sanoo.

Yhtiöiden tehtäväksi annettu työeläkevakuutta- minen on keskeinen osa suomalaista sosiaaliturvaa sekä toimeenpanon laajuudelta että sitä varten ker- tyvien varojen hoidon osalta. Forsström sanoo, et- tä viime vuosina on alkanut joiltain osin näyttää sil- tä, että yhtiön päätehtävän ja erilaisten työkyvyttö- myysriskin hallintaan liitettyjen työhyvinvointipal- velujen uudenlaisten palvelumuotojen tarjonnassa on jossain määrin epäsuhtaa.

Fivan silmissä työhyvinvointipalvelujen mark- kinointi näyttäytyy usein asiakashankinnan väli- neenä.

Forsström painottaa, että vain riskin vähentämi- sen tarkoituksessa tehdyn toiminnan rahoittaminen työeläkemaksuina kerätyin varoin on mahdollista. Työkyvyttömyysriskin hallinnan tulee suuntautua riskiperusteisesti. Palvelut voivat valvojan näke- myksen mukaan olla asiakkaita ohjaavia ja neuvo- via, mutta toiminnan tulee olla varsi- naiselle toiminnalle alisteista, sitä tu- kevaa.

Yhtiöiden vastuulla on niitä koskevan sääntelyn tuntemus.

FORSSTRÖM PERUSTEELEE, että työhyvin- vointiriskin vähentämiseen tähtäävien toimien rahoittaminen työeläkeyh- tiöiden toimesta ei ole perusteltavissa millään muulla perusteella kuin työ- eläkevakuutusyhtiön omalla vastuul- la olevan eläkemenon vähentämisellä.

Työeläkeyhtiöillä ei ole muuta varallisuutta kuin työeläkevakuutusmaksuilla kerättyjä, työeläkkeiden hoitoon ja rahoitukseen liittyviä varoja. Myös vahin- koriskin vähentämistoimet pitää kytkeä sosiaali- vakuuttamisesta koituvaan tulevaan vastuuseen, eläkemenoon.

– Tuleviin eläkkeisiin kerätyistä eläkemaksuista voidaan käyttää summa x tähän työkyvyttömyysris- kin hallintameno, jotta säästetään enemmän kuin käytetty summa x tulevaisuudessa maksuun tulevas- ta työeläkemenosta, hän selittää.

Valvojan näkemyksen mukaan yhtiöt eivät voi kohdentaa palvelujaan erimerkiksi jonkun asia- kasyrityksen pyytämänä, ilman riskiarviota. Näin ei voi toimia, koska silloin kyse ei ole työkyvyttö- myysriskin vähentämisen tavoitteella perustelta- vissa olevasta tehtävästä.

– Jos jollain asiakkaalla ei ole todennettavissa sellaista riskiä, mihin rahaa voi käyttää, ei sitä pi- dä myöskään tarjota, vakuutusvalvontaosastoa ja siellä työskenteleviä 50 asiantuntijaa johtava Fors- ström toteaa.

RAHALLISIA SANKTIOITA Fiva ei voi nykyisten valtuuk- siensa pohjalta työeläketoimijoille määrätä. Mutta se voi neuvoa ja valistaa sekä tarvittaessa varoittaa eli nuhdella julkisesti. Forsström on luottavainen, että toimijat korjaavat oma-aloitteisesti toimintatapojaan.

– Muutoksia ne varmasti miettivät siltä osin, kun toimintatavat mahdollisesti eivät vastaa toimialal- le lainsäädännössä asetettuja toiminnan ja varojen käytön rajoja.

– Valvottavatiedotteessa olemme vastikään muistuttaneet tästä, Forsström sanoo.

Yhtiöiden vastuulla on niiden oman sääntelyn tuntemus.

– Me valvojina olemme sivuroolissa, tehtävänäm- me on varmistaa, että pysytään toimialalla.

Lopulta tavoite on yhteinen: turvata vakuutetut edut ja varmistaa työeläkemaksuin kerättyjen varo- jen vastuullinen käyttö.

Missionsa mukaan Fiva turvaa vakautta ja luot- tamusta finanssimarkkinoilla. Se toimii hallinnolli- sesti Suomen Pankin yhteydessä ja konkreettisesti aivan Helsingin Tuomiokirkon kainalossa Snellma- ninkadulla. Päätöksenteossaan se on itsenäinen ja sen valvontatehtävä perustuu lakiin.

TYÖELÄKEVAKUUTUSYHTIÖN toiminta on myös lais- sa säädelty. Näillä suomalaisen sosiaaliturvan kes- keisillä toimeenpanijoilla on vahva yhteiskuntavas- tuullinen tausta ja tehtävä.

– Ne kantavat meidän kaikkien osalta vakuutus- riskiä, turvaavat eläkekaikaista toimeentuloamme, Forsström korostaa.

Yhteistä työeläkevarallisuutta ne eivät voi va- paasti käyttää mihin haluavat. Valvoja katsoo, että eläkeyhtiö ei voi tehdä myöskään sellaisia toimia, jotka parantaisivat niiden asiakasyrityksien tulosa tai muuten, joka kohentaisi yhtiön vakuutus- asiakkaiden kilpailullista menestystä.

Työeläkevakuuttajat uudistavat toimintatapo- jaan digitaalisuuden aallonharjalla ja nopeasti

Kaisa Forsström

- **Ikä:** 55-vuotias
- **Työ:** Fivan vakuutusvalvontaosaston osasto- päällikkö syksystä 2017 alkaen
- **Aiempi työura:** toimitusjohtajan sijaisena ja johtajana Veritaksessa, jossa teki 25-vuotisen uran työeläkevakuutustoimialalla
- **Koulutus ja oppiarvo:** juristi, OTK (nyk. OTM), hyväksytty hallituksen jäsen (HHJ)
- **Kotipaikka ja perhe:** Turku; mies, kaksi aikuista poikaa ja Rocky-suomenlapinkoira
- **Harrastukset:** Koripalloliiton varapuheenjohtaja. Joukkueurheilija, arkiliikkuja ja penkkiurheilija. Fanittaa kasvattajaseuransa ohella perhepiirin urheilijoiden edustamia joukkueita: Ura Basket, Maskun Palloseura ja PrimeDancers
- **Tätä et tiennyt:** Nuoruudessaan voittanut SM-kultaa (1984) Turun Ringette Sinisten joukkueessa.

Työeläkeala ei näyttäydä eri- mielisenä, vaikka työhyvin- vointirahojen käyttö on elä- keyhtiöiden osalta juuri nyt luupin alla. Kaisa Forsström uskoo joukkuepelin voimaan, myös työeläketoimialalla.

muuttuvassa toimintaympäristössä. Juuri silloinkin toimijoiden on tunnettava toimialueensa sääntely.

Forsström korostaa, että yhtiöiden päätöksen- teossa ja valmistelussa tulee varmistua siitä, että säännöt tunnetaan. Tässä parhaana tukena on hä- nen mukaansa osaava valmistelijakunta sekä toimi- va sisäinen valvonta. Hän näkee merkittävänä myös lain ja sääntelyn noudattamista varmistavan com- pliance-toiminnon roolin yhtiöissä.

– Jos joltain osin yhtiöissä ollaan eri mieltä sään- telyn asettamien rajojen oikeellisuudesta, se on po- liittisen päätöksenteon ja lainsäätäjän tehtävä har- kita muutosten tarvetta ja seuraamuksia.

– Valvoja toimii voimassa olevan sääntelyn poh- jalta, Forsström sanoo.

Työeläkevakuuttajien asema sosiaaliturvan toi- meenpanijoina on kuitenkin myös tässä suhteessa erityislaatuinen. Toiminnan rajoilla ja niiden nou- dattamisella on valvojan arvion mukaan merkitys- tä monellakin tapaa myös koko järjestelmän pysy- vyyden näkökulmasta.

SÄÄNTELYN NOUDATTAMINEN on valvojan näkemyk- sen mukaan itse asiassa yksinkertaista ja selväpiir- teistä, jos sen sellaiseksi haluaa ymmärtää. Tällä Forsström haluaa sanoa, että myös alan intressi on yhteinen, koska jokainen toimija on yhteisvastuul- linen ja turvaa siten myös toisen yhtiön ottamia ris- kejä.

Joukkuepelaajana hän haluaa tehdä työtään avoimesti. Yhteisellä pelikentällä kaikkien pelaaj- ien on tunnistettava rajat.

– Fiva kulkee samaan suuntaan kuin työeläke- vakuuttajat, olemme samalla kentällä. ■

Suomi OECD:n parhaassa kolmanneksessa

OECD julkaisi laajan Pensions at a Glance -raportin loppusyksystä. Suomalaisen eläketurvan taso näyttäytyy OECD-maihin verrattuna kohtuullisen hyvänä, vaikka minimieläke voisi olla suurempikin.

TEKSTI ANTTI KARKIAINEN | KUVITUS JOUKO OLLIKAINEN

Esimerkkihenkilömme aloitti 22-vuotiaana työelämän. Hän aikoo työskennellä 68-vuotiaaksi, jolloin hän jää eläkkeelle. Jos hän tekee työuransa keskituloisena, hän saa aikanaan eläkkeenä hieman reilut puolet palkastaan eli korvausaste on 56,5 prosenttia.

Pensions at a Glance -raportti mitaa OECD-maiden eläketurvan tasoa korvausasteilla. Käytännössä kyse on eläkkeen ja sitä edeltävän palkkatulon bruttomääräisestä suhteesta.

Korvausaste lasketaan työmarkkinoille 22-vuotiaana siirtyvän keskituloisen nuoren aikuisen näkökulmasta. Työ alkaa vuonna 2018 ja eläkkeelle siirrytään kansallisessa eläkeiässä, Suomen tapauksessa 68-vuotiaana.

Näin laskettuna Suomen bruttokorvausaste (56,5 prosenttia) ylittää OECD-maiden parhaaseen kolmanneksen.

Päihitämme naapurimaista niukasti Ruotsin (54,1 prosenttia) ja selkeästi Norjan (45 prosenttia), jonka tilannetta selittää matalaksi arvioitu pakollinen lisäeläketurva. Kirkkaasta kärjestä jääme kuitenkin kauas.

ONKO TANSKAN TASO REALISTINEN?

Vertailun korkein eläketaso on Tanskassa (75 prosenttia), missä eläke laskee vain neljänsosan palkasta.

Osa Tanskan korkeasta korvausasteesta selittyy maan kunnianhimoisella eläkeiällä, joka on sidottu suoraan elinajanodotteeseen. Tällä hetkellä se olisi laskelman teoreettiselle 22-vuotiaalle Jørgenille 74 vuotta.

– Näin laskettuna tanskalaisten työurat ovat todella pitkiä, mikä näkyy korvausasteissa. Voi tietysti miettiä, kuinka realistinen tuo eläkeikä on, sanoo erityisasiantuntija **Antti Mielonen** Eläketurvakeskuksesta.

Raportin mukaan korvausasteet laskevat hieman kaikissa vertailumaissa tule-

vaisuudessa. Kehitys johtuu pääosin erilaisista automaattisista mekanismeista, kuten elinaikakertoimesta Suomessa.

SUOMEN VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET

Muiden maiden eläkejärjestelmiin tutustuneen Mielosen mukaan Suomen eläketurvan vahvuuksia ovat selkeys ja vaivattomuus.

Tämä näkyy erityisesti epätyypillisten työsuhteiden eläketurvaa tarkasteltaessa. Lyhytkin työsuhde vakuutetaan ja yrittäjien eläketurva on lakisääteinen. Monissa vertailun maissa näin ei ole ja yrittäjien eläketurva jää heikoksi.

Entäpä heikkoudet? Raportissa laskeaan korvausaste myös matalapalkkaiselle henkilölle. Tässä Suomi jää jälkeen muun muassa Tanskasta ja Hollannista.

– Tässä olemme myös hieman OECD-keskiarvon alapuolella, kertoo Mielonen. ■

HOW DOES FINLAND COMPARE?

- OECD julkaisi helmikuun alussa *Pensions at a Glance* -raporttia täydentävän *How does Finland compare* -tiivistelmän.
- Suomea käsittelevä maa-analyysi on lajissaan ensimmäinen. Se kiteyttää suomalaisen eläketurvan kipupisteet ja voimavarat verrattuna muihin OECD-maihin.
- Tiivistelmä ja Pension at a Glance -raportti ovat saatavilla OECD:n verkkopalvelusta, OECD.org.

Lukusokeutta

LUVUT MUODOSTAVAT sosiaali- ja terveyspoliittisen päätöksenteon perustana olevan informaatiovarannon. Ilman niitä ei olisi tietoa ja politiikan tilasta ja tulevaisuudesta. Siitä vastaavat viranomaiset investoivatkin merkittävästi lukujen tuotantoon eri alueilla palveluista ja tulonsiirroista hyvinvointi- ja terveyseroihin.

Myös vertailevan tiedon laatu on tasaisesti parantunut. Euroopan unionin komission tilastotomisto Eurostat on oppinut yrityksen ja erehdyksen kautta. Edelleenkin EU-maiden väliset tilastot käsittelevät esimerkiksi työeläkkeiden verotusta eri tavoilla, mutta varsinaisia virheitä on hyvin vähän. Nykytilastoilla Suomen vertaileva asema on luotettavasti arvioitavissa.

Erityisen paljon lukuja löytyy Eläketurvakeskuksesta (ETK). Se myös julkaisee niitä aktiivisesti internetin välityksellä. Viime vuosina ETK on tehnyt tälläkin alueella hienoa työtä. Tilastotietokannan kehittymisen myötä tilastojen käyttö on myös selkeästi helpottunut, mistä tutkijat, poliitikot ja journalistit epäilemättä lämpimästi kiittävät. Nyt kuka tahansa voi muun ohella tarkastaa, mitkä ovat työeläkejärjestelmän ”kokonaisliikekulut”, mitä ne sitten ovatkaan.

Kaiken kaikkiaan lukujen ymmärtäminen on sosiaali- ja terveyspolitiikan ydin. Luvut kuitenkin myös sokeuttavat. Ne tiivistävät informaatiota väliin liikaakin ja antavat mahdollisuuden liian nopeisiin tulkintoihin. Niiden värähdykset suuntaan ja toiseen herättävät vahvoja mielipiteitä.

JAETTU TIETO jää vaillinaiseksi, jos mielipiteen muodostuksen perustana oleva informaatiovaranto muodostuu yksinomaan luvuista.

Ainakin kansalaisten ja poliitikkojen pitäisi tietää lukujen ympärillä olevat instituutiot ja luokitte-
lut. Esimerkiksi työeläkejärjestelmän rahastoimat 200 miljardia ovat eri asia eri rakenteissa. Eläkevarojen tulkinta on toinen, jos ihminen kuvittelee niiden muodostavan ison yhteisen säkin, josta voi tarpeen mukaan ammentaa, kuin mikäli hän tietää tii-

*Tieto jää
vaillinaiseksi, jos
informaatiovaranto
muodostuu
yksinomaan
luvuista.*

viit yhtymäkohdat maksujen ja oikeuksien välillä. 200 miljardia on myös hyvin erilainen luku, jos se suhteutetaan eläkevastuuseen.

Luvut myös rajoittavat ajattelua. Viime aikoina olen arvioinut melkoisia määriä rahoitushakemuksia, joissa on pyritty kartoittamaan yhteiskunnallisia ja taloudellisia muutoksia. Lukuihin perustuva putkinäkö näissä tarkasteluissa on melkoinen ongelma.

Putkinäön haastetta kärjistää myös se, että suurin osa lukuja käyttävistä tutkijoista ei näe tässä mitään korjattavaa. He tekevät tutkimusta niillä luvuilla, joita heillä on käytössään sen enempää asiaa pohtimatta. Lukulaatikon ulkopuolella olevaan luvuttomaan maailmaan ei katsella.

LUKUJEN AIHEUTTAMAAN putkinäköön tulee suhtautua harkiten etenkin tulevaisuutta arvioitaessa. Menoennusteiden laskeminen on tietysti väistämätöntä ja välttämätöntä. Väistämätöntä se on sikäli, että ne lasketaan, koska ne pystytään laskemaan; välttämätöntä, koska parempakaan välinettä ei toistaiseksi ole käytössä.

Lukulaatikon ulkopuolella on kuitenkin muun ohella teknistä kehitystä ja ympäristön kestävämmyyttä. Niiden aiheuttamien epävarmuuksien julkilausuttu integroiminen laskelmiin olisi enemmän kuin hyödyllistä sosiaali- ja terveyspolitiikan tulevaisuutta arvioitaessa. Samaten sosiaali- ja terveyspolitiikan tulevaisuus tarvitsisi uuden tarinan, johon ihmiset voisivat kiinnittyä. Näiden osalta sosiaali- ja terveyspolitiikan tulevaisuus tulisi miettiä uudelleen. ■

JUHO SAARI

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori, sosiaali- ja terveyspolitiikan professori ja Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaani.

Pitkittynyt matala korkotaso VINOUTTAA SIJOITUSNÄKYMİÄ

Historiallisen alhaiset korot ovat tähän asti suosineet myös eläke-sijoittajia. Hidas talouskehitys ja matalien korkojen jatkuminen ovat kuitenkin kääntäneet tuotto-odotukset alaspäin.

TEKSTI ANNE IIVONEN | KUVAT KAROLIINA PAATOS

Keskuspankkipolitiikalla yritetään erityisesti Euroopassa elvyttää hiipuvaa talouskehitystä pitämällä ohjauskorot miinusmerkkisinä. Taloutta lähemmin tuntevat arvelevat, että korot pysyvät markkinoilla negatiivisina vielä 2020-luvun ja jopa siinäkin pidemmälle.

Euroopan keskuspankki on politiikka-toimin laskenut ohjauskorkoaan jo viidetä vuotta peräjälkeen: korko laahaa edelleen -0,5 prosentissa.

Poikkeuksellinen tilanne ulottuu myös suomalaisten eläkevakuuttajien sijoitusnäkymin. Tällaista tilannetta eivät ne eivätkä muutkaan perinteisesti korkopapereihin sijoittaneet instituutiot ole aiemmin kohdanneet. Keskeiset työmarkkinajärjestöt ovat havahtuneet tilanteeseen. Ne pyysivät Eläketurvakeskusta selvittämään, miten sijoitusympäristön muuttuneessa tilanteessa työeläkerahastoissa olevien eläkevarojen tuottotaso voidaan turvata.

Selvitystehtävään ryhtyi FT **Jukka Rantala** jäädäkseen viime kesäkuussa eläkkeelle Eläketurvakeskuksen toimitusjohtajan tehtävästä. Työ alkoi juhannuksen jälkeen, ja esiselvitys valmistui jouluksi. Siinä Rantala hahmottaa ongelman ja tarjoaa suosituksia ratkaisuiksi yleisellä tasolla, joten lisäselvittelyä aiheesta vielä tarvitaan.

Esiselvitys pohjautuu muun muassa eläkelaitosten sijoitusjohdolle tehtyihin

kyselyihin. Lisäksi Rantala haastatteli valtionhallintoa ja eri sidosryhmiä.

RISTIRIITA RISKISSÄ JA ODOTUKSISSA

Tulevaisuuden vastuita eli luvattuja eläkeitä rahoitetaan osittain rahastoilla ja niiden tuotoilla. Pitkään jatkunut epätyypillinen negatiivisten korkojen aika ei vähennä, vaan mitä todennäköisimmin lisää työeläkevakuutusmaksun korotuspaineita verrattuna aikaisempiin arvioihin.

Saamiensa vastausten perusteella Rantala arvioi, että nykyisellä TyEL-laitosten keskimääräisellä sijoitusallokaatiolla olisi lähivuosina odotettavissa vajaan kahden, korkeintaan kolmen prosentin reaalin tuotto. Nykyisillä vakavaraisuustasoilta eläkelaitoksilta kuitenkin vaaditaan korkeampaa tuottoa, ja sama vaatimustaso jatkuu myös lähivuosina.

Rantala toteaa, että nykyisessä korkotilanteessa rahastoinnin kulmakiivenä olevan kiinteän kolmen prosentin nimellisenkin tuotto ei ole en-tiseen tapaan saavutettavissa vähäriskisillä kor-

kopapereilla. Tuoton tavoittelu riskipitoisemmilla sijoituksilla taas sitoo enemmän vakavaraisuuspääomaa.

– Jos mihinkään ei ryhdytä, nykysäännöksillä tuottovaatimuksen täyttämiseen joudutaan käyttämään vakavaraisuuspääomaa, Rantala analysoi.

Niin pitkälle ei tilanteen pidä antaa ajautua.

– Se merkitsisi tulevaisuudessa vähempiä mahdollisuuksia alentaa eläkevakuutusmaksun nousupainetta sijoitus-tuottojen kautta, hän sanoo.

Työeläkelaitosten sijoitusjohtajien mukaan Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin perusskenaariossa käytettyjen 2,5–3,5 prosentin reaalityttöjen saavuttaminen edellyttäisi osakkeiden ja osaketyypisten sijoitusten osuuden nousua 10–20 prosenttiyksiköllä eli nykyisestä vajaan 50 prosentista 60–65 prosentin tietämiin.

– Ilman vakavaraisuussääntelyä TyEL-eläkelaitos saattaisi ottaa riskejä, jotka toteutuessaan jäisivät yhteisvastuullisesti kannettavaksi. Vakavaraisuusmekanismi on myös valvonnan kannalta olennaisen tärkeä ja keskeinen työkalu.

Eläkerahastot selvisivät 2008 finanssikriisin välittömistä vaikutuksista suhteellisen vähin vaurioin, mutta nyt tilanne näyttää vakavammalta.

Ennen pidemmälle menevää synkistelyä on hyvä muistaa seikka, jonka Rantala muistaa sanoa: Suomessa omaksuttu osittaisen rahastoinnin periaate näyttää nyt hyvät riskienhallintaominaisuutensa. Rantala korostaa, että vakavaraisuussääntelylle on Suomen työeläkejärjestelmässä vahva perustelu.

– Sijoitusmarkkinoiden radikaalikaan muutos ei ole johtanut välittömiin maksujen korotuksiin tai eläkkeiden leikkauksiin kuten täyden rahastoinnin järjestelmissä, vaan on aikaa harkita mahdollisia muutostarpeita, hän toteaa.

Työeläkeyhtiöille määrätyn tuottovaatimuksen saavuttaminen on aiempaa ongelmallisempaa. FT Jukka Rantala hahmottelee kolme suositusta nykytilanteesta etenemiseksi.

VAKAVARISUUSSÄÄNTELY TOIMII – JA EI TOIMI

Nykyiset sijoituksia ohjaavat säännökset voidaan jakaa kahteen ryhmään: eläkelaitosten vastuuvakaa eli eläkkeiden rahoitusta osia ohjaaviin ja toisaalta vakavaraisuussääntöihin.

Finanssivalvonta seuraa eläkevakuuttajien vakavaraisuutta ja niiden sijoitustoiminnan riskinottoa. Vakavaraisuussääntelyn tarkoituksena on rajoittaa riskinottoa.

Julkisalojen eläkesijoittajia kuten kuntien Kevaa, Valtion Eläkerahastoa ja Kirkon Eläkerahastoa vakavaraisuusvaatimukset eivät sido samalla tavalla kuin yksityissektorin eläkevakuuttajia. Julkinen sektori on voinut sitoa yksityistä enemmän sijoituksiaan osakkeisiin. Niillä osakepaino on ollut noin 10 prosenttiyksik-

köä korkeampi kuin yksityisaloilla, joilla osakeallokaatiot ovat finanssikriisin jälkeen vaihdelleet 30–45 prosenttiin.

Kansainvälisessä vertailussa viimeisten kymmenen vuoden aikana ilman vakavaraisuussääntöksiä toimivilla eläkerahastoilla on ollut eläkevaroja osakkeissa 55 prosenttia, kun osuus vakavaraisuussääntösten alaisilla on ollut vajaa 40 prosenttia.

Osakepainojen erolla on merkitystä, kun vertaillaan niillä saatua tuottoa. Suomessa julkisalat ovat saaneet parempaa sijoitustuottoa kuin vakavaraisuussääntösten mukaan osakesalkun hankkimaan joutuvat eläkeyhtiöt. Suomessa vakavaraisuussääntelyn alaisilla TyEL-laitoksilla reaalitytöt ovat noin kymmenen viime vuoden aikana jääneet keskimäärin 0,5–1,0 prosenttiyksikköä alemmiksi kuin julkisen sektorin sijoittajilla. Vastaavasti tuottojen vuosittaiset heilahtelut ovat olleet pienemmät. Ulkomaisilla toimijoilla vastaavanlaisia riski- ja tuottoeroprofiilien eroja ei kuitenkaan ollut havaittavissa.

Kolme suositusta

Selvitystyön tehnyt FT **Jukka Rantala** hahmottelee seuraavat suositukset rahoitusjärjestelmän kehittämiseksi:

RAHASTOINTISÄÄNNÖKSIEN OSALTA

Suositus: Lisätään nykyisessä rahoitustekniikassa vastuuvakan määrätymiseen sijoitusmarkkinoiden kehityksen huomioon ottavaa joustoa.

Suositus: Selvitetään, voidaanko ainakin eläkkeen karttumisvaiheessa siirtyä rahoitustekniikkaan, jossa eläkkeen rahastoidun osan tuottovaatimus ei enää olisi kiinteään korkoon ankkuroitu, vaan se perustuisi sijoituksille saatuaan tuottoon sekä suoraan että vakavaraisuuden kautta.

VAKAVARISUUSLASKENNAN OSALTA

Suositus: Selvitetään sellaisen dynaamisen vakavaraisuustestauksen mahdollisuus ja vaikutukset, jossa ainakin merkittävimpien riskien parametrit vakavaraisuuslaskennassa riippuisivat sijoitusmarkkinoiden suhdannevaiheesta.

Esiselvitys on saatavilla Etk.fi-verkkopalvelussa (Etk.fi › Julkaisut › Muita julkaisuja): Esiselvitys työeläkesijoitusten tuottojen kohentamismahdollisuuksista.

SUOSITUKSIA JATKOSELVITTELYYN

Rantala tarjoaa esiselvityksessä muutamia suosituksia jatkoselvittelyn aiheiksi.

Kaksi suosituksista liittyy eläkkeen karttumisvaiheen rahastoinnin uudelleentarkasteluun. Niistä toinen perustuu nykytekniikan muokkaamiseen. Toinen, pidemmälle menevä, puolestaan perustuu rahoitustekniikkaan siirtymiseen, jossa eläkkeen rahastoidun osan tuottovaatimus ei enää olisi kiinteään korkoon ankkuroitu. Korko perustuisi sijoituksille saatuaan tuottoon sekä suoraan että vakavaraisuuden kautta.

Tällöin myös luovuttaisiin osaketuottosidonnaisesta lisäakuutusvastuusta (OLV) ja vaikutus siirrettäisiin suoraan yksilökoh-taiseen eläkkeen rahastoituaan osuuteen.

Kolmas suositus tähtää vakavaraisuussääntösten kehittämiseen siten, että ne tukisivat nykyistä enemmän ns. vastasyklisyyttä. Näin eläkelaitokset eivät joutuisi sääntösten takia arvopaperien myyntiin kurssien laskiessa jyrkästi. ■

Eläkejärjestelmästä on tekeillä ulkoinen arvio

Tanskalaisprofessori Torben Andersen ryhtyy arvioimaan Suomen työeläkejärjestelmää. Läpivalaisun tulos julkaistaan 2021.

ELÄKETURVAKESKUKSEN hallitus on päättänyt, että Suomen työeläkejärjestelmästä toteutetaan ulkoinen arvio. Työ alkoi tänä vuonna ja arviointiraportti on tarkoitus julkaista vuoden 2021 alkupuolella.

Suoritettavaan tehtävään on suostunut tanskalainen taloustieteen professori **Torben Andersen**, joka on työssään perehtynyt julkiseen talouteen ja eläkejärjestelmiin. Häntä on pyydetty arvioimaan Suomen työeläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä ja eläketurvan riittävyyttä. Professori Andersen vieraillee Eläketurvakeskuksessa maaliskuun alussa.

Läpivalaisussa tulevat arvioitaviksi työeläkejärjestelmämme perusrakenne

ja pääpiirteet ulkoisen arvioijan silmin. Järjestelmämme rakenne on hyvä ja kestäväksi rakennettu. Silti siitä löytyy aina ajan myötä kehittämiskohteita, joita tarkastelemalla työeläkejärjestelmän kestävyys ja eläketurvan riittävyys turvataan parhaalla mahdollisella tavalla. Näin keskeiset tavoitteet eläketurvassa – köyhyyden poistaminen ja järkevän elinaikaisen tulonjaon aikaan saaminen – toteutuvat myös tulevaisuudessa.

Suomen eläkejärjestelmän ulkoinen arviointi tehtiin viimeksi vuonna 2013, jolloin ulkomaisina asiantuntijoina olivat professorit **Nicholas Barr** ja **Keith Ambachtsheer**. ■

Torben Andersen ryhtyy arvioimaan Suomen työeläkejärjestelmää etenkin rahoituksellisen kestävyiden näkökulmasta. (Kuva: Aahusin yliopisto)

EU:n sosiaaliturvan digitalisaatio etenee

Sosiaaliturvalaitosten EU:n välinen tietojenvaihdon digitalisointi on nyt kähtänyt eteenpäin.

EU-ASETUSTEN EDELLYTTÄMÄ EESSI-järjestelmä siirtyy asteittain tuotantoon myös Suomessa tämän ja ensi vuoden aikana. EU-tasolla 30 maata on osittain tai jopa ko-

konaan (Viro, Malta ja Iso-Britannia) tuotannossa.

Tapaturmavakuutuskeskus otti Suomessa ensimmäisenä järjestelmän käyttöön joulukuussa. Muiden sosiaaliturvasektoreiden osalta käyttöönotot jatkuvat tämän vuoden aikana. Myös eläkealan toimijat eli työeläkevakuuttajat, Kela ja Eläketurvakeskus aloittavat EESSI-liikenteen tänä vuonna.

SOSIAALITURVAN yhteensovittamista koordinoiva Euroopan komission hallintotoimikunta ja tekninen toimikunta painottivat Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella avoimen, läpinäkyvän ja hyvän kanssakäymisen edistämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö johti muun muassa joulukuussa hyvin onnistunutta toimikuntien yhteiskokousta, jossa jäsenmaat keskustelivat EESSI:n käyttöönotosta.

EESSI-järjestelmää edistävän teknisen toimikunnan puheenjohtajana toimi syksyn ajan kehitysyksikön päällikkö **Sari Alanko** Eläketurvakeskuksesta.

Sari Alanko esitelmöimässä toissavuonna Työeläkepäivässä. Eläkevakuuttajat saavat EESSI-järjestelmän tämän vuoden aikana käyttöönsä. (Arkistokuva: Karoliina Paatos)

Viime syksy vaati paljon neuvotteluita komission ja jäsenmaiden kanssa, mutta Alanko piti työtä sen arvoisena.

– Oli hienoa päästä kokemaan toimintaa puheenjohtajan roolissa, hän sanoo. ■

Elina Hyry

Mikä on EESSI?

- EESSI on lyhennys hankkeen nimestä Electronic Exchange of Social Security Information.
- EESSI digitalisoi EU:n sosiaaliturva-asetusten edellyttämän kaikkiaan noin 10 000 sosiaaliturvalaitoksen tietojenvaihdon.
- Järjestelmällä tavoitellaan sosiaaliturvaviranomaisten tietojenvaihdon sujuvoittamista sekä etuuksien käsittelyaikaisten nopeutumista.
- Järjestelmässä noudatetaan yhteisiä toimintatapoja, mikä samalla ehkäisee virheitä ja etuuksien väärinkäyttöä.
- Ensimmäiset jäsenvaltiot aloittivat onnistuneesti EESSI-sanomaliikenteen vuosi sitten.

Miksi eläkejärjestelmää arvioidaan?

Ulkoisessa arvioinnissa odotetaan näkemyksiä eläkejärjestelmämme taloudellisesta kestävydestä ja eläketurvan riittävydestä.

JAAKKO KIANDER
Johtaja
Eläketurvakeskus

SUOMEN TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN ulkoinen arvio toteutettiin viimeksi vuonna 2013. Tuolloin eläkealan syväsaaajina tunnetut professorit **Keith Ambachtsheer** Torontosta ja **Nicholas Barr** Lontoosta laativat Eläketurvakeskuksen kutsumina arvionsa järjestelmämme kestävydestä ja kehittämistarpeista. Arvio antoi aineksia tuolloin valmistelussa olleeseen eläkeuudistukseen.

Tänä vuonna käynnistyy uusi arviointityö. Eläketurvakeskuksen hallituksen asettaman tavoitteen mukaisesti ulkoinen arvio toteutetaan kuluvan vuoden aikana ja työn tulos julkistetaan vuoden 2021 alkupuolella.

Arvioinnin toteuttaa tanskalainen taloustieteen professori **Torben Andersen**. Hän on tutkimustyösään perehtynyt laajasti julkisen talouden ja työmarkkinoiden kysymyksiin. Lisäksi hän on toiminut Tanskan suurimman eläkerahaston ATP:n hallituksen puheenjohtajana.

Andersenilta odotetaan näkemyksiä eläkejärjestelmämme taloudellisesta kestävydestä ja eläketurvan riittävydestä.

ASIAINTUNTIJA-ARVIO on yksi tapa saada riippumaton näkemys eläkejärjestelmämme nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä.

Eläkejärjestelmistä on nykyään saatavissa erilaista kansainvälistä vertailutietoa. Australialainen *Mercer*-instituutti julkaisee vuosittain oman vertailunsa, jossa Suomi on menestynyt kohtuullisen hyvin. Teollisuusmaiden yhteistyöjärjestö OECD laatii myös oman *Pensions at Glance* -raporttinsa, jossa vertaillaan eläkkeiden tasoa, eläkemaksuja, köyhyysriskiä ja muita tekijöitä.

Tällaiset aineistot tarjoavat mahdollisuuden arvioida omaa järjestelmäämme suhteessa muihin. Niistä voimme lukea, että eläkkeemme ovat hyvää keskitasoa ja että eläkeläisten tulonjako on tasainen. Vertailut eivät kuitenkaan pysty pureutumaan kovin syvällisesti järjestelmän rakenteeseen ja kestävyteen.

Syvällisempi asiantuntija-arvio tarjoaa tähän mahdollisuuden.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ on muuttunut edellisen arviointityön jälkeen merkittävästi. Vuonna 2017 toteutettiin eläkeuudistus, joka nostaa asteittain eläkeikää ja joka paransi selvästi työeläkejärjestelmän taloudellista kestävyttä. Toisaalta finanssikriisin aiheuttama korkotason lasku on osoittautunut odotettua pitkäaikaisemmaksi ilmiöksi.

Pitkien markkinakorkojen perusteella voi olettaa, että korot pysyvät nollan tuntumassa vielä pitkään, mikä vaikuttaa eläkevarojen tuotto-odotuksiin. Matalien tuottojen ympäristö herättää pohdinnan tavoiteltavasta riskitasosta ja siitä, millaisella vakavaraisuuskehikolla eläkelaitosten sijoituspolitiikka tulisi ohjata.

Väestökehitys ei ole ollut odotusten mukaista. Syntyvyys on laskenut jyrkästi vuoden 2012 jälkeen ja pitkän ajan väestöennusteet ovat muuttuneet sen mukaisesti.

Nyt odotettavissa näyttää olevan koko vuosisanan jatkuva vanhushuoltosuhteen nousu ja siitä aiheutuva työeläkemaksujen korotuspaine.

Talouden kehitys ei myöskään ole ollut aivan odotusten mukaista. Työllisyys on kehittynyt viime vuosina jopa odotettua paremmin, kun taas reaaliansoiden nousu ja inflaatio ovat olleet odotettua hitaampia. Vuosien 2005 ja 2017 eläkeuudistukset puolestaan näyttävät onnistuneen hyvin: työurat ovat pidentyneet, yli 55-vuotiaiden työllisyysaste on noussut voimakkaasti ja keskimääräinen eläkkeeläsiirtymisikä on kehittynyt tavoitteiden mukaisesti.

JATKUVIEN MUUTOSTEN vuoksi on hyvä aika ajoin arvioida eläkejärjestelmän tilaa ja näkymiä myös ulkopuolisen asiantuntijan näkökulmasta. Eläketurvakeskus tekee jatkuvasti omia laskelmiaan ja PTS-mallin pitkän ajan kehitysarvioita julkaistaan muutaman vuoden välein.

Arviot perustuvat oletuksiin, joista on myös hyvä saada ulkopuolisia arvioita. Arviointi voi tuottaa myös uusia näkökulmia ja ehdotuksia siitä, miten järjestelmäämme voisi kehittää niin, että sen tarjoama turva pysyisi mahdollisimman kestävällä pohjalla. ■

Eläkeaikeet myöhentyneet selvästi

Nouseva vanhuuseläkkeen ikäraja ei ehkä olekaan mahdoton saavuttaa, voisin jatkaa pitempäänkin. Näin näyttää ajattelevan moni yli viisikymppinen palkansaaja. Joka neljäs epäilee kuitenkin jäävänsä eläkkeelle ennen ikärajaa.

Noora Järnefelt
Erikoistutkija
ELÄKETURVAKESKUS

VAIKUTTAAKO ELÄKEUUDISTUS eläköitymiseen tavoitteiden mukaisesti? Tämä on kutkuttava kysymys nyt, kun vuoden 2017 eläkeuudistuksen voimaantulosta on kulunut muutama vuosi. Uudistuksen keskeinen tavoite oli myöhentää vanhuuseläkkeelle siirtymistä.

Vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee vuoden 2017 eläkeuudistuksen mukaisesti ikäluokka kerallaan. Ikärajan noston vaikutukset näkyvät jo tilastoissa (Vuoden 2017 eläkeuudistus käänsi vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrän laskuun, Eläketurvakeskuksen tiedote, 27.6.2019). Vuosittainen vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä on vähentynyt, koska ikärajan saavuttamista on odotettava vanhemmaksi.

Jatkuuko eläkkeelle siirtymisen myöhentyminen tulevina vuosina, kun vanhuuseläkkeen ikäraja edelleen nousee? Jonkinlaisen käsityksen asiasta voimme saada kysymällä ihmisten eläkesuunnitelmia.

Tilastokeskus haastattelee palkansaajia 5–7 vuoden välein työolotutkimuksessa (Tilastokeskuksen Työolot-tilastosivu) erilaisista työelämään liittyvistä aiheista. Vuodesta 2003 lähtien työolotutkimuksessa on kysytty 50 vuotta täyttäneiltä ja sitä vanhemmilta, missä iässä arvelee jäävänsä kokoikäiselle eläkkeelle.

TUOREIN TYÖOLOTUTKIMUS kerättiin vuoden 2018 lopupuolella ja sen mukaan peräti 68 prosenttia yli 50-vuotiaista palkansaajista arvelee jäävänsä eläkkeelle 64-vuotiaana tai vanhempana (kuvio 1). Niiden osuus, jotka arvioivat jäävänsä eläkkeelle vasta 66-vuotiaana tai vanhempana, on kasvanut 20 prosenttiin. Aikaisempiin työolotutkimuksiin verrattu-

Yllättävän moni on lykkäämässä eläkettä yli ikärajan.

na eläkeaikeet ovat myöhentyneet huomattavasti.

Tutkimuksessa vastaajille kerrottiin oman ikäluokan vanhuuseläkkeen alaikäraja, mutta noin 80 prosenttia kertoi olleensa tietoinen ikärajasta ennestään. Palkansaajat selvästi ottavat ikärajan nousun huomioon eläkesuunnitelmissaan. Kuten aikaisemminkin, suunniteltu eläkkeelle jääminen kes-

kittyy vahvasti joustavan eläkeiän alaikärajalle: vajaa puolet (45 prosenttia) arvelee jäävänsä eläkkeelle heti ikärajan tultua täyteen.

Lähes 30 prosenttia arvelee kuitenkin lykkäävänsä eläkkeelle siirtymistä alaikärajaa myöhemmäksi (kuvio 2). Tässä on huomioitu kaikki, jotka aikovat lykätä eläkettä enemmän kuin kolme kuukautta. Keskimäärin tähän ryhmään kuuluvat suunnittelevat eläkkeen lykkäämistä kahdella vuodella. Ylemmistä toimihenkilöistä jopa 42 prosenttia arvioi lykkäävänsä eläkkeelle siirtymistä.

Eläkkeen lykkäämistä suunnittelevat eivät näytä kavahtavan vanhuuseläkkeen ikärajan nousua. Lykkääjien osuus pysyy hieman alle 30 prosentissa myös viisikymppisillä vastaajilla, joilla vanhuuseläkkeen alaikäraja on 65 vuotta ja ylikin.

JOKA NELJÄS VASTAAJA arvioi jäävänsä kokoikäiselle eläkkeelle jo ennen vanhuuseläkkeen alaikärajaa. Tutkimuksessa ei kysytty tarkemmin mille eläkkeelle vastaaja tässä yhteydessä ajattelee jäävänsä. Suurin osa mahdollisesti ajattelee työkyvyttömyyseläkettä. Jotkut saattavat mieltää työttömyysturvan lisäpäivät vanhaan tapaan ”eläkeputkeksi”.

Tämänkaltaisiin aatoksiin viittaa muun muassa se, että ajatukset ennenaikaisesta eläkkeelle jäämi-

sestä olivat sitä yleisempiä mitä heikommaksi vastaaja arvioi oman terveytensä. Kuvio 3 nähdään, että noin viidennes (19 prosenttia) yli 50-vuotiaista koki terveytensä korkeintaan kohtalaiseksi ja että tässä joukossa selvästi keskimääräistä useampi arvelee jäävänsä eläkkeelle ennen vanhuuseläkeikää.

Samoin vastaajat, jotka kokivat paljon epävarmuutta töiden riittämisestä eläkeikään asti, arvelivat muita useammin jäävänsä eläkkeelle jo ennen ikärajaa.

KUINKA TODENNÄKÖISESTI nämä kokonaisuutena hyvin myönteiset arviot eläkkeellesiirtymisestä toteutuvat? Aikaisemman tutkimuksen mukaan (Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2017) palkansaajat siirtyvät eläkkeelle todellisuudessa hieman aiottua myöhemmin.

Näin siitä huolimatta, että työttömyyden ja sairastumisen kaltaiset yllätykset voivat sotkea eläkesuunnitelmia ja viedä eläkkeelle aiottua varhemmin. Tulee olemaan hyvin jännittävää nähdä, miten eläkeaikeet tulevina vuosina toteutuvat. ■

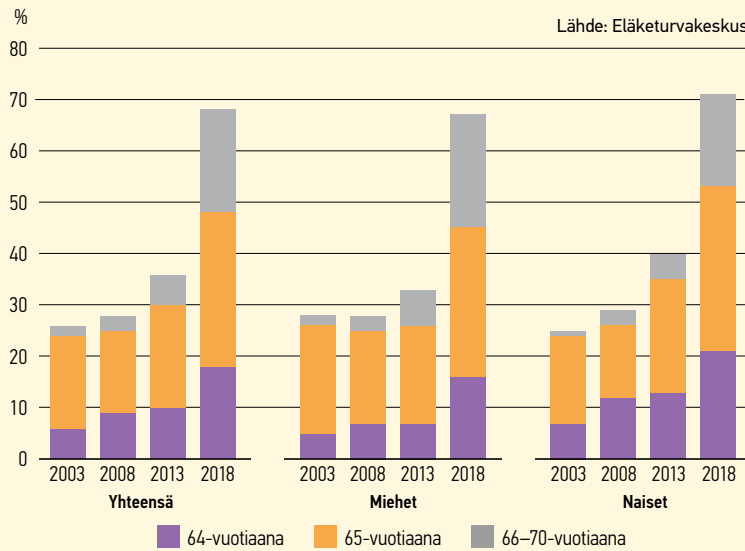
Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työolotutkimukseen

- Eläkeaikeita kysyttiin työolotutkimuksessa yli 50-vuotiailta palkansaajilta vuoden 2018 lopulla.
- Vajaa puolet aikoo eläkkeelle heti oman ikäluokan vanhuuseläkkeen ikärajan tultua täyteen.
- Noin 30 prosenttia aikoo lykätä eläkettä vanhuuseläkkeen alaikärajaa myöhemmäksi.
- Kaikkiaan puolet arvioi jäävänsä eläkkeelle 65-vuotiaana tai vanhempana.

Kuvio 1

Missä iässä arvelee jäävänsä kokoikäeläkkeelle?

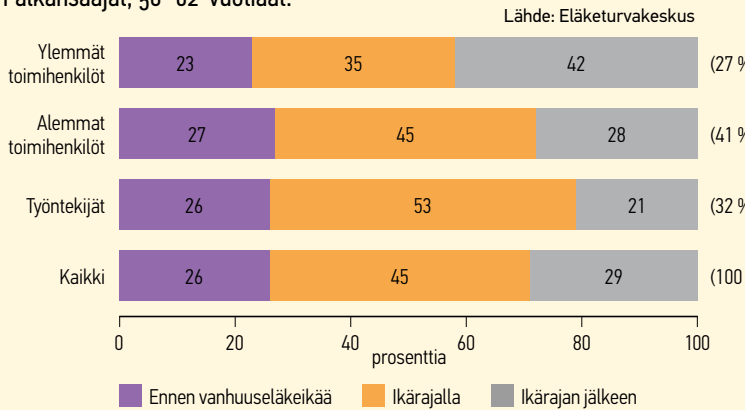
Palkansaajat, 50–64-vuotiaat.

Kuvio 2

Eläkeaikeet sosioekonomisen aseman mukaan.

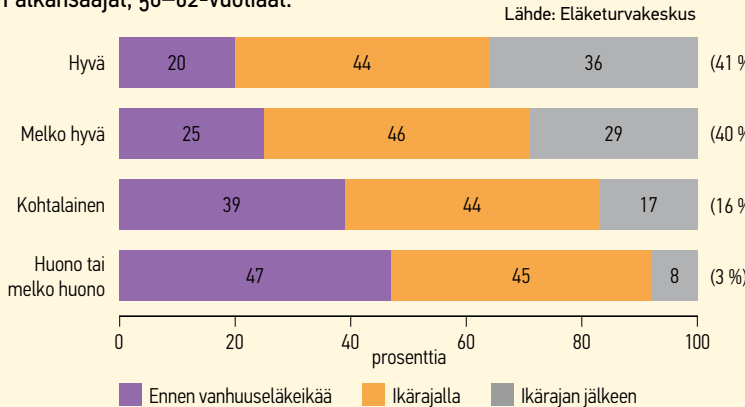
Palkansaajat, 50–62-vuotiaat.

Kuvio 3

Eläkeaikeet itsearvioidun terveydentilan mukaan.

Palkansaajat, 50–62-vuotiaat.

Johtaja Ole Settergren Pensionsmyndighetenistä kävi Suomessa kertomassa Ruotsissa käytössä olevasta mekanismista, joka tarpeen tullen automaattisesti leikkaa maksussa olevia eläkkeitä.

Ole Settergren: TASAPAINOON PÄÄSEE MYÖS ELÄKKEITÄ SOPEUTTAMALLA

Useissa maissa on luotu eläkkeiden rahoituksen kestävyttä vahvistavia mekanismeja. Ruotsissa on käytössä mekanismi, joka automaattisesti sopeuttaa maksussa olevia eläkkeitä. Asiasta kävi Suomessa kertomassa Pensionsmyndighetenin johtaja Ole Settergren.

TEKSTI NIKO VÄÄNÄNEN | KUVAT VESA LAITINEN

Eläkejärjestelmät pyrkivät pitkäkestoiseen taloudelliseen tasapainoon. Väestö- ja työllisyyskehityksen lisäksi sijoitustuottojen vaikutukset eläkejärjestelmäämme ovat olleet tiedossa pitkän aikaa. Ne kaikki vaikuttavat eläkejärjestelmän kestävyYTEEN.

Ajankohtaista kestävyyskeskustelua käydään meidän laillamme myös muualla. Moni maa on leiponut eläkejärjestelmän sisään kestoratkaisuna mekanismeja, jotka automaattisesti reagoivat väestö- ja talousmuutoksiin.

Viime vuoden lopulla Eläketurvakeskus kokosi yhteen alan asiantuntijoita. Marraskuudessa *Eläkejärjestelmien sopeuttamismekanismit muissa maissa* -seminaarissa asiantuntijat Alankomaista, Kanadasta, Ruotsista ja Saksasta kertoivat työeläkejärjestelmiensä sopeutustavoista.

RUOTSI RAKENSI AUTOMATIIKAN

Ruotsin eläkelaitoksen Pensionsmyndighetenin johtaja Ole Settergren kertoi, että heillä tehtiin 1990-luvun lopulla periaatteellinen ja suuri eläkeuudistus. Tuolloin naapurimaamme työeläkejärjestelmästä tuli maksuperusteinen eli eläkkeet määräytyvät maksettujen maksujen mukaisesti.

Samalla järjestelmän taloudelliseen tasapainoon liittyvää riskiä hilattiin aiempaa enemmän eläkkeensaajille.

– Maksuperusteista järjestelmää ei voi sopeuttaa nostamalla maksua, koska samalla kasvavat tulevat eläkkeet ja sitä myötä vastuut. Pelkkä maksunkorotus ei tuo järjestelmää tasapainoon, selvensi Settergren.

Maksuperusteinen Ruotsin järjestelmä huomioi myös elinajanodotteen kehityksen. Settergren kertoi, että kertyneen ja maksussa olevan eläkkeen taso on heillä se muuttuja, johon sopeutukset kohdentuvat, mikäli järjestelmän taloudellinen tasapaino heikkenee väestö- tai talouskehityksen johtuen. Käytännössä tämä tarkoittaa eläkeoikeuksien ja maksussa olevien eläkkeiden pienentämistä.

Pienentämisen mekanismista on tehty täysin automaattinen, eikä se edellytä erillistä päätöstä.

– Tämä oli koko sopeutusmekanismin ydin: sen haluttiin olevan politiikasta erillinen ja automaattinen, selvensi Settergren.

Ruotsalaiset ajattelivat pari vuosikymmentä sitten mekanisme luodessaan, ettei sitä ikinä käytettäisi. Jo vuonna 2008 mekanismille tuli käyttöä ja sen vaikutuksella eläkkeitä leikattiin. ►

Seminaariosallistujia. Etualalla ekonomisti Markus Sailer Saksan eläkevirastosta ja osastopäällikkö Ismo Risku Eläketurvakeskuksesta.

KANADA LUOTTAA ENNUSTEISIIN

Myös Kanadassa päätettiin jo pari vuosikymmentä sitten varautua väestön ikääntymisen mukana tuleviin taloudellisen epätasapainon ongelmiin. Siellä päätettiin nostaa tuntuvasti työeläkemaksua, joka tosin oli ollut siihen asti varsin matalalla tasolla.

Samanaikaisesti työeläkejärjestelmään luotiin uusi mekanismi, jonka tehtävänä on taata työeläkejärjestelmän pitkän aikavälin taloudellinen kestävyys.

– Kyseessä ei ole varsinaisesti automaattinen sopeuttaja vaan oletustoimenpide, joka otetaan käyttöön, jos muuta ei päätetä, kertoi seminaariin osallistunut Kanadan

aktuaariviraston **Michel Montambeault**.

Montambeault’n mukaan kanadalaiden sopeutusmekanismi jakaa riskiä eläkkeensaajien ja työssäkäyvien kesken.

– Mikäli maksutaso ei ole ennustelaskelmiemme mukaan riittävä, päättäjien tulee tehdä toimia järjestelmän tasapainoon saatta-

miseksi. Jos he eivät tee, oletustoimenpiteen mukaisesti eläkkeiden indeksointi lopetetaan määrääjäksi ja työeläkemaksua nostetaan, hän selitti.

Montambeault huomautti, että heillä aktuaariraporttien ennustelaskelmat ulottuvat yli 60 vuoden päähän.

– Pitkän aikavälin ennusteissa oletusten rooli korostuu. Raporttimme vertaisarvioidaan, ja lisäksi vertaisarviointi arvioidaan erikseen. Käytännössä mekanismia

Kommentti: Teemme Suomessa säännöllisesti pitkän ajan laskelmia

SUOMEN työeläkejärjestelmässä ei ole elinaikakertoi-
men lisäksi muuta tarkoin määriteltyä automaattista vakautusmekanismia.

– Sen sijaan me Eläketurvakeskuksessa teemme säännöllisesti pitkän ajan laskelmia. Niiden pohjalta arvioidaan, onko järjestelmässä sopeutumispainetta, kertoo johtaja **Jaakko Kiander**.

Havaittuihin paineisiin on Suomessa 1990-luvulta lähtien reagoitu erilaisilla eläkejärjestelmän uudistuksilla. Niillä on ensisijaisesti tähdätty eläkkeelle jäämisen myöhentämiseen.

Tulevaa maksunkorotuspainetta on pienennetty eläkeikää korottamalla ja eläkkeen määräytymissäntöjen muutoksilla. Sen sijaan maksussa olevat eläkkeet ovat olleet hyvin turvattuja toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Hollannissa.

Kianderin mukaan on selvää, että tulevaisuuteen liittyä aina paljon epävarmuutta. Eläkejärjestelmän kannalta merkittäviä riskejä liittyy sijoitustuottoihin ja väestökehitykseen.

– Jos näihin halutaan varautua etukäteen luomalla automaattisia vakautusmekanismeja, on samalla otettava kantaa siihen, kuka kantaa eläkejärjestelmän riskit, Kiander sanoo.

ei ole testattu vielä kertaakaan, koska laskelmiemme mukaan järjestelmä on ollut tasapainossa, Montambeault sanoi.

SAKSA HAVAHTUI 1980-LUVULLA

Seminaariin osallistunut Saksan eläkeviraston ekonomisti **Markus Sailer** kertoi, että keskustelu työeläkejärjestelmän vakauttamisesta käynnistyi heillä jo 1980-luvun lopulla. Muutostarpeen osoittivat väestönkehityksen synkiltä näyttävät trendit: Saksan väkiluvun oletettiin kääntyvän laskuun vuosituhanen vaihteen jälkeen, ja samanaikaisesti työeläkemaksut nousisivat kestäättömälle tasolle.

Saksa päätyi siihen, että eläkejärjestelmää sopeutetaan eläkkeiden indeksoinnin kautta. Alun perin eläkeindeksi oli sidottu palkkoihin.

– Nykyään indeksi huomioi työeläkemaksujen tason sekä vakuutettujen ja eläkkeensaajien keskinäisten määrien muutokset, Sailer sanoi.

Saksassa on myös määritelty maksutason yläraja sekä etuustason alaraja. Jos on käymässä niin, että rajat ylittyisivät, on erikseen päätettävä toimista, joilla eläkejärjestelmä saatetaan taloudelliseen ja sosiaaliseen tasapainoon.

– Saksassa eläkeoikeuksilla on perustuslainsuoja, joten eläkkeitä ei voida leikata, selvensi Sailer.

ALANKOMAISSA ELÄKKEET JOUSTAVAT

Alankomaissa työeläkkeet on täysin rahastoitu, ja eläkevarallisuutta suhteessa vastuisiin on rahastoissa huomattavissa määrin enemmän kuin muissa edellä mainituissa maissa.

Alankomaiden eläkejärjestelmässä riittävä vakavaraisuus on täysimääräisen indeksoinnin ehto. Mikäli vakavaraisuus jää tietyn rajan alle, lopetetaan ensiksi eläkkeiden indeksointi. Jos vakavaraisuus laskee entistä alemmas, joudutaan maksussa olevia eläkkeitä leikkaamaan.

Yhtä lailla eläkevastuiden eli luvattujen eläkkeiden laskennassa käytettävä korko on keskeinen tekijä. Viime vuosina markkinakorot ovat olleet historiallisen alhaisella tasolla. Alankomaiden tilanteesta kertonut metallialan työntekijöiden eläkerahaston hallituksen puheenjohtaja **Benne van Popta** totesi, ettei monien eläkkeensaajien työeläkkeitä ole indeksoitu kymmenen vuoteen, koska laskennassa käytetään markkinakorkoja.

Tämän seurauksena Alankomaissa joinain vuosina maksussa olevia eläkkeitä on jouduttu alentamaan, vaikka sijoitustuotot ovat olleet hyviä. ■

Eläketurvakeskus julkaisee huhtikuussa Etk.fi-palvelusaan raportin automaattisista vakauttajista Alankomaiden, Japanin, Kanadan, Saksan ja Ruotsin työeläkejärjestelmissä. Samanaikaisesti julkaistaan myös seminaariin osallistujien esitykset.

MIKÄ ON VAKAUTUSMEKANISMI?

- Eläkejärjestelmän vakautusmekanismi pyrkii saattamaan järjestelmän taloudelliseen tasapainoon.
- Mekanismi reagoi väestöllisissä tai taloudellisissa olosuhteissa tapahtuviin muutoksiin.
- Suomessa tällainen mekanismi on elinaikaan sidottu eläkeikä, joka sopeuttaa järjestelmää elinajanodotteeseen.
- Muita automaattisia vakautuskeinoja voivat olla maksutason, eläkkeiden tai indeksoinnin sopeutus.

Ruotsin mekanismissa tasapaino leivottu sisään

RUOTSISSA sopeutusmekanismi perustuu ennusteiden sijaan toteutuneeseen kehitykseen. Lainsäätäjä on valinnut niin, että harkinnan, oletusten ja oletuksiin perustuvien ennusteiden rooli on pieni. Eläkemaksu on kiinnitetty, ja tarvittaessa eläkkeet – myös työssäkäyvien karttuneet eläkeoikeudet eli laskennallinen eläkepääoma – joustavat tasapainoindeksiin perustuen.

Tasapainoindeksin määrittämiseksi lasketaan kunakin vuonna työeläkejärjestelmän varojen ja vastuiden suhteen osoittava tasapainoluku.

Järjestelmän varat muodostuvat tulevista eläkemaksutuloista ja puskurirahastoista. Vastuut muodostuvat puolestaan karttuneista eläkeoikeuksista ja maksussa olevista eläkkeistä.

Mikäli vastuita on enemmän kuin varoja eli tasapainoluku on negatiivinen, otetaan tasapainoindeksi käyttöön. Eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon seuranta on kirjanpito-
maista, ja se tehdään vuosittain.

Kanadan mekanismi toimii takalautana

KANADAN osittain rahastoiva työeläkejärjestelmä pyrkii pitämään etuus- ja maksutason vakiona. Joka kolmas vuosi julkaistava aktuaariraportti tarkastelee, onko maksutaso (9,9 prosenttia) riittävä maksussa olevista eläke-etuuksista suoriutumiseen pitäen samalla kuitenkin eläkevarojen määrän suhteessa vuosittaisiin eläkemenoihin sovitulla tasolla.

Mikäli yli 60 vuoden päähän ulottuvat raportin ennustelaskelmat näyttävät, että maksu ei ole riittävä, tulee päätöksentekijöiden ryhtyä toimenpiteisiin, joilla eläkejärjestelmä saatetaan lähemmäs kohti taloudellista tasapainoa.

Jos mitään muuta ei päätetä, jaetaan riski eläkkeensaajien ja työssäkäyvien kesken: eläkkeiden indeksointi jäädytetään kolmeksi vuodeksi ja eläkemaksua nostetaan kolmen vuoden ajan.

Kanadassa maksun nosto jaetaan puoliksi työnantajan ja työntekijän kesken. Kulloisenkin aktuaariraportin yhteydessä taloudellista tasapainoa tarkastellaan uudelleen.

Yli 55-vuotias miettii

MIKÄ AUTTAA PYSYMÄÄN TYÖSSÄ?

Yli 55-vuotiaiden työllistyminen on avainasemassa Suomen talouden suotuisen kehityksen kannalta.

TEKSTI RIITTA LEHTIMÄKI | KUVAT JOUKO OLLIKAINEN

Helsinkieläminen sairaanhoitaja Gun Ward, 67, jäi eläkkeelle marraskuussa 2017. Pari kuukautta hän jaksoi olla kotona. Sitten hän huomasi netissä rekrytointifirman hakevan hoitajia Ruotsiin.

Työpaikkaa tarjottiin 24 tunnin kuluessa haastattelusta.

– Ikäni ei ollut ongelma ja myös kokemustani arvostettiin, koska työpaikalla oli paljon vaihtuvuutta. Suomessa katsotaan karsaasti ikääntyviä työntekijöitä, Ruotsissa ikä oli vain numeroita, Ward kertoo.

MIKÄ SAA RUOTSALAISSENIORIT PUURTAMAAN?

Gun Ward keikkaili Ruotsissa vuoden verran. Käteen jäi tuplapalkka, parempi eläke 68-vuotiaana ja näköalojen avartuminen. Nyt hän jatkaa keikkailua Suomessa.

Suomessa 55–64-vuotiaiden työllisyysaste oli vuonna 2018 vain noin 65 prosenttia, kun se oli Ruotsissa peräti 78 prosenttia. Miten yli 55-vuotiaat saataisiin pysymään työssä Gun Wardin tavoin? Tämä on juuri nyt suuri poliittinen kysymys, kun hallituksen täytyy saada syksyyn mennessä 30 000 henkeä työllistymään.

Palkansaajien keskusjärjestö SAK:n mukaan Ruotsissa on vallalla työkuulttuuri, joka arvostaa kokemusta ja laajaa osaamista. Myös irtisanomisjärjestys suosii ikääntyneitä, sillä pisimpään työssä olleet irtisanoetaan viimeisenä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK vastustaa irtisanomissuojan säätämistä lailla. Työnantajien mielestä on

Moni yli 55-vuotias on menettänyt työnsä ja tehtailee turhaan työhakemuksia. Heitä ei edes todellisuudessa kutsuta työhaastatteluun tai vain erittäin harvoin jotakuta onnistuu.

tärkeää, että yrityksen toimintaa voidaan jatkaa parhailla työntekijöillä eikä pisimpään talossa olleilla.

SAK pitää Ruotsin työaikajärjestelyjä joustavampina kuin meillä. Niiden avulla moni jaksaa jatkaa entistä pidempään.

Työnantajat taas pitävät siitä, että Ruotsissa ei tunneta työttömyysturvaputkea eli työttömyysturvan lisäpäiviä. Meillä lisäpäivät johtavat 61- tai 62-vuotiaat työttömät 500 työttömyyspäivän jälkeen vanhuuseläkkeelle, mikäli kuusikymppinen ei työllisty.

Tänä keväänä lisäpäivistä ei kuitenkaan enää käydä kiistaa, koska juuri on hyväksytty laki, joka nostaa ikärajan 62 vuoteen vuonna 1961 tai sen jälkeen syntyneille.

TYÖVOIMAPALVELUT JA KOULUTUS EDELLÄ

Hallitus haluaa yli 55-vuotiaiden työttömien työllistävän erityisesti yksityiselle sektorille. Ehdolla on kokeiluja, kuten nopeasti tehtäviä työllistymissuunnitelmia ja työttömyysturvan vapaaehtoisia porrastamisia.

”Suomessa katsotaan karsaasti ikääntyviä työntekijöitä.”

Työmarkkinajärjestöt SAK ja EK ovat samaa mieltä siitä, että Ruotsissa työvoimapalvelut toimivat paremmin kuin meillä. SAK antaisi ikääntyville työttömille nykyistä parempia terveyspalveluita ja yhdistäisi ne työllistymispalveluihin – myös lisäpäivillä oleville, joiden piti järjestelmää luotaessa kuulua normaalien työllistämispalvelujen piiriin. Myös palkkatukea ja räätälöityä koulutusta kannattaisi suunnata yli 55-vuotiaille.

Sairaanhoitaja Gun Wardin lähipiirissä moni yli 55-vuotias on menettänyt työnsä ja tehtailee turhaan työhakemuksia. Heitä ei kutsuta edes työhaastatteluun. Nimetöntä työnhakua on pidetty yhtenä keinona, jonka avulla sukupuoleen, ikään tai kansallisuuteen liittyvä syrjintä jäisi pois, ja palkkaaja keskittyisi vain hakijan osaamiseen.

– Anonyymi työnhaku voisi auttaa ystäviäni. Minä olen tuttavapiirissäni poikkeus jatkaessani työskentelyä. Kaikki muut tuntuvat haikailevan eläkkeelle, Ward sanoo.

TYÖTTÖMYYSTURVAN SUOJAOSUUS PAREMMAKSI?

Vuonna 2014 astui voimaan työttömyysturvan suojaosa, joka antaa työttömälle oikeuden tienata 300 euroa kuukaudessa ilman, että ansio vaikuttaa työttömyysturvaan. Summa on pysynyt jo kuusi vuotta samana. Suojaosan on havaittu lisäävän työllistymistä.

Työttömät seniorit työllistävät yrityksiä

MYÖS YRITTÄJÄT ovat huomanneet ikääntyvien työllistymistarpeen. Uusioura-niminen yli 45-vuotiaalle suunnattu rekrytointitapahtuma järjestettiin viime vuonna ensimmäisen kerran Helsingissä ja sai heti noin 5 000 osallistujaa. Tapahtuma pidettiin tänä vuonna helmikuun alussa.

Siuntiolaiset Ninni ja Sami Kinnunen ovat viime syksynä aloittaneet ikääntyviä työllistäneen yrityksen nimellä ViiskytyisPlus. He toimivat yhteistyössä Ruotsissa jo kymmenen vuoden menestyksekkäästi toimineen FemtiofemPlus-yrityksen kanssa.

Yli 50-vuotiaiden työllistymistä edistävän hankkeen ovat TE-keskukset ja työttömät seniorit ottaneet vastaan innostuneesti. Ninni Kinnusen mukaan yrityksen markkinointitutkimuksessa pelkästään Pirkanmaalla on yli 16 000 yli viisikymppistä, jotka haluavat työllistyä, mutta eivät siinä onnistu.

Nyt on ollut esillä hallituksen keskusteluissa sekä suojaosan korotus 600 euroon että suojaosaa korottava kokeilu yli 55-vuotiaille. Työnantajien EK epäilee korotuksen toimivuutta. Työnantajia kiinnostaa enemminkin työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan lyhentäminen 50 päivällä ja työssäoloehdon nostaminen takaisin 12 kuukauteen. Nykyään on pitänyt olla työssä kuusi kuukautta, jotta työntekijä saa oikeuden työttömyyspäivärahaan.

Palkansaajien SAK:n mielestä suojaosan korottaminen on yksi keino kehittää työttömyysturvaa. Ensisijaisesti kuitenkin olisi, jos työttömyysturva saataisiin vastaamaan paremmin nykyajan työelämää. Palkansaajat esittävät työajan tarkastelusta luopumista ja palkka- ja yrittäjätulon vaihtelun nykyistä parempaa huomioimista.

Työntekijät ja työnantajat ovat samaa mieltä siitä, että ikääntyvien työntekijöiden hoivavastuuta vanhoista vanhemmistaan ei pidä lisätä. Ikääntyvien perhevapaoikeudet aiheuttaisivat työnantajien mielestä vain yhden ikäsyRJintäelementin lisää. Palkansaajien mukaan yhteiskunnan palvelujen tulee toimia niin, että myös ikääntyvät työntekijät voivat käydä työssä ja kartuttaa eläkettään. ■

Juttuun on haastateltu työura- ja eläkeasioiden päällikköä Sinikka Näätsaarta SAK:sta ja johtavaa asiantuntijaa Vesa Rantahalvaria EK:sta.

**Anonyymi työnhaku
voisi auttaa ystäviäni.**

Gun Ward, 67, eläkkeellä ja työssä

3. Työeläke (ansiotyön tai yrittäjätöiden)

Yksityinen työsuhte tai yrittäjätöiden

☐ Haen vanhuuseläkettä

☐ Haen vanhuuseläkettä työttömyyden
Katso kohta 11 Liitteet.

Julkisoikeudellinen virka- tai työn

☐ Haen vanhuuseläkettä

Vanhuuseläkkeen nimi leimaa – kävisikö ansioeläke tai ikäeläke?

Mikä vanhuuseläke? Tätä kysytään aika ajoin asiakaspalvelussa. Äskettäin eläkkeelle siirtynyt Marja-Liisa Lehtinen oudoksui myös eläkelajin nimeä.

Jorma Lehtinen

Marja-Liisa Lehtinen

TILASTOLLISESTI arvioiden elän vielä 23 vuotta ja yhdeksän päivää. Tuoreiden Tilastokeskuksen laskelmien mukaan se on ikäise-ni naisen elinajanodote.

Vuodet vietän juuri alkaneella vanhuuseläkkeellä, jos terveys ja sallimus suovat minulle sellaisen elinajan.

Olenko nyt vanha? En ollenkaan! Kokenut kyllä ja osaava, minkä takaavat ammattiopinnot täydennyksineen ja runsaan 40 vuoden työura.

*Yli 40 työvuoden
jälkeen eläke on
totisesti ansaittu
– miksi se ei ole
ansioeläke?*

sä lähestyvistä naisista tulee todennäköisesti elämään yli 100-vuotiaaksi. Miehillä vastaavasti viidennes ylittää 95 vuoden iän.

ELÄKEIÄN NOSTAMISTA en ehdota, sillä nosto on jo aloitettu tehtyjen lakimuutosten myötä. Sen sijaan ehdotan eläkkeen nimen muuttamista kuvaamaan paremmin niitä ihmisiä, jotka nykyisin jäävät vanhuuseläkkeelle.

VIRTAA JA VALMIUTTA uusiin haasteisiin on paljon, vaikka tässä vaiheessa elämää hyödynnän ne mieluummin pätkä- ja projektitöissä kuin kiirehtimällä joka arkiamu työpaikalle.

Miksi siis eläkkeeni nimi on vanhuuseläke?

KUN TYÖELÄKELAKIA suunniteltiin yli puoli vuosi-sitten, yleinen 50-vuotispäivälahja oli keinutuo-li. 65-vuotias eläkkeelle siirtyjä oli jo lähellä vanhuutta, jollei vielä vanhus. Eläkevuosia oli odotet-tavissa kymmenkunta.

Toisin on nyt. Viimeisten 30 vuoden aikana vas-tasyntyneiden poikien elinajanodote on pidentynyt reilulla kahdeksalla ja tyttöjen yli viidellä vuodella.

Samalla yleinen terveydentila on kohentunut niin paljon, että jo joka viides 50-vuotispäivään-

YLI 40 TYÖVUODEN jälkeen eläke on totisesti ansait-tu – miksi se ei ole *ansioeläke*. Ja kun työskentelen vatedeskin myös eläkkeellä ollessani, minulle ker-tyisi lisää ansioeläkettä.

Entä voisiko vanhuuseläkkeen muuttaa nimel-tään *ikäeläkkeeksi*? Sen saisin täytettyäni tietyn iän. Silloin eläkkeen nimi ei määritteli minua vanhak-si, vaan vain tietyn ikärajan täyttäneeksi.

Silloin myös vanhuuden alkaminen saisi määrit-tyä kunkin omien tuntemusten ja kunnan mukaan. Yhä useampi kokee olevansa vanha ehkä 80-vuoti-aana ja vanhus tuskin silloinkaan.

Suokaa meille määrittelyn vapaus ilman van-huuseläkeläisen leimaa otsassamme. ■

Marja-Liisa Lehtinen
Tuore vanhuuseläkeläinen

Viro myllertää eläketurvansa perustaa RAHASTOELÄKE HETI NÄPPIIN

Virolaiset voivat ensi vuodesta lähtien nostaa maansa eläkerahastoihin kerätyt varat omaan käyttöönsä. Jää nähtäväksi, moniko kartuttaa eläkettä henkilökohtaiselle investointitilille tai valitsee edelleen eläkerahaston.

TEKSTI KIRSI HAKALA | KUVAT MARKO MUMM

Virossakin varmasti on heitä, joita raha polttee ja jotka ottavat tarjolle tulevat eurot heti kulutukseen. Vuonna 2002 käyttöön otetulla rahastoeläkkeellä on lähivuosina parhaimmillaan noin viidenneksen suuruinen osuus kokonaiseläkkeessä. Tämä viipale eläkkeestä on nyt lakiuudistuksen kohteena.

– Teemme kaikkemme, että ihmiset eivät käyttäisi rahastoeläkkeeseen kertyneitä varoja ennen eläköitymistä, kertoo Viron sosiaaliministeriön eläkepolitiikan johtaja **Kristiina Selgis**.

Sosiaaliministeriö on käynnistänyt projektin, jolla pyritään lisäämään virolaisten talouslukutaitoa. Eläke-neuvontaa antaa sosiaaliturvavirasto (*Sotsiaalkindlustusamet*) ja rahastoeläkkeitä hallinnoiva valtion eläkekeskus (*Pensionikeskus*).

Verkossa ja sosiaaliturvaviraston palvelupisteissä voi laskureiden avulla vertailla, mikä on palkansaajan eläkkeen arvioitu suuruus, jos hän lakkaa kerryttämästä rahastoeläkettä tai nostaa tähän mennessä kertyneet va-

rat omaan kulutukseen. Verkossa voi myös henkilökortilla tunnistautuneena seurata omaa eläkekertymäänsä ja eläkerahastonsa tuottoja.

– Olemme eniten huolestuneita nyt lähellä eläkeikää olevista ihmisistä. Varojen nosto ennakkoon voi pienentää eläketuloja viidenneksellä, Selgis sanoo.

– Nuoremmat tekevät ehkä fiksumpia päätöksiä. He voivat sijoittaa itse eläkettä varten ja heillä on parempi talouslukutaito. Juuri työmarkkinoille tulleet eivät ole myöskään ehtineet kerryttää toiseen pilariin juuri mitään, sanoo Selgis.

LAKISÄÄTEINEN ELÄKETURVA koostuu Virossa asumisperusteisesta kansaneläkkeestä ja ansioperusteisesta työeläkkeestä. Työeläke jakaantuu ansaintaeläkkeeseen ja rahastoeläkkeeseen.

Nyt tehty lakiuudistus koskee vain rahastoeläkettä, joka lukeutuu kansainvälisesti eläketurvan tarkasteltavassa eli kolmiportaisessa pilarijärjestelmässä ns. toiseen pilariin. Osana työeläkettä eläkevaroja on kerät-

Vapauden mukana tulee vastuu.
– En ole varma, ymmärtävätkö ihmiset tämän, sanoo Kristiina Selgis.

ty kakkospilarin yksityisiin rahastoihin vuodesta 2002 lähtien.

Tällä hetkellä rahastoeläkkeen osuus kokonaiseläkkeestä on keskimäärin 10 prosenttia ja se nousee 20 vuoden päästä noin 30 prosenttiin.

Arviot eläkejärjestelmän toisesta pilarista luopuvien henkilöiden osuudesta vaihtelevat 20–50 prosentin välillä.

Viime syksynä tehdyn kyselytutkimuksen mukaan lähtijöistä 26 prosenttia kertoo investoivansa kerätyt eläkerahat, 17 prosenttia kuluttaisi ne heti ja 11 prosenttia säästäisi pahan päälle varalle.

– Ihmiset eivät välttämättä tarkoita investoinnilla osakkeisiin sijoittamista. He saattavat panostaa terveyteensä, kotiinsa tai lapsiinsa. En usko, että kaikki heistä avaisivat sijoitustilit eläkesäästämistä varten, arvioi Selgis.

Näin II pilari muuttuisi Virossa

	NYT	LAKIMUUTOKSET
Järjestelmään liittyminen	Pakollista 1.1.1983 jälkeen syntyneille ja vapaaehtoista 1942–1982 syntyneillä. 88 % 18–63-vuotiaista on liittynyt II pilariin	Kaikille vapaaehtoinen. Työmarkkinoille tulevat liitetään automaattisesti, mutta halutessaan voi heti erota.
Rahoitus (sosiaalivakuutusmaksut bruttopalkasta)	Valtio 4 % + palkansaaja 2 %	4 % + 2 %
Nostot ennen eläkeikää	Vain perintönä	Kertyneet varat voi nostaa yhdellä kerralla (tulovero 20%) tai lopettaa eläkkeen kerryttämisen. Rahastoeläkkeestä luopunut voi palata 10 vuoden jälkeen.
Investointitilit	Ei käytössä	Voi kerätä työeläkettä henkilökohtaiselle investointitilille.
Aikataulu		Lain on määrä tulla voimaan vuoden 2021 alussa. Maksatukset aikaisintaan viiden kuukauden päästä nostohakemuksista.

RAHASTOELÄKE otettiin Virossa käyttöön 17 vuotta sitten vastauksena väestön vähenemiseen ja vanhentumiseen.

Praxis-ajatushautomon hallituksen puheenjohtajan **Tarmo Jüriston** mukaan eläkeuudistusta tarkasteltaessa ei pidä unohtaa, että virolaiset eläkeläiset ovat kansainvälisissä vertailuissa heikoilla. Yksinelävien köyhyysriski on melkein 80 prosenttia. Myös eläkkeen suhde palkkaan (eläketaso, replacement rate) on Virossa alhainen, 40 prosenttia, mikä on OECD-vertailujen häntäpäässä.

Olemme eniten huolestuneita nyt lähellä eläkeikää olevista ihmisistä.

Kristiina Selgis, Viron sosiaaliministeriö

– Kun yhä useampi äänestäjä on eläkeläinen, on vaikea nähdä, että näin voisi jatkua. Äänestämällä ei voi lisätä talouskasvua, mutta äänestämällä voi vaikuttaa verojen tai eläkkeiden nostoon, sanoo Jüristo.

Viro on jumbosijoilla myös vertailtaessa eläkerahastojen tuottoja Euroopan maiden kesken. Finanssipankkiirina aiemmin työskennelleen Jüriston mielestä tähän ongelmaan löytyy syitä ja ratkaisuja.

– Kustannukset rahastosäästämisessä ovat alkuvaiheessa korkeampia. Myös Viron finanssivalvonta on viimeisten kahden vuoden aikana saanut aikaan uudistuksia, joilla kustannuksia on saatu alemmas.

Jüriston mielestä pankit ovat markkinoineet aggressiivisesti omia, usein aika kalliita rahastojaan. Nykyisessä mallissa hän näkee liian paljon yksityistä vapautta, kun sijoittamiseen tottumattomat ihmiset joutuvat valitsemaan itselleen eläkerahaston. Eri vaihtoehtojen vertailu on asiantuntijallekin työlästä.

Jos eläkerahastomallia rukattaisiin enemmän, Jüristo ottaisi mallia Ruotsista, jossa yksityisrahastojen vaihtoehtona on valtion johtama, kustannuksiltaan matala rahasto.

TAMMIKUUSSA HYVÄKSYTYSSÄ eläkejärjestelmän uudistuksessa henkilökohtainen investointitili tulee eläke-rahaston vaihtoehdoksi.

– En näe mitään tapaa, jossa yksityissijoittamisen kustannukset olisivat matalampia kuin pankeilla nykyään. Viron Finanssivalvonta on lisäksi varoittanut sijoitushuijauksista. Sellaisia tapahtui Isossa-Britanniassa, kun henkilökohtaisten eläkevarojen käyttö vapautettiin.

Viron keskuspankki julkaisi viime lokakuussa analyysin, jonka mukaan eläkerahastojen nopea tyhjentäminen voi johtaa ensin Viron talouden kasvun tilapäiseen kiihtymiseen, jota kuitenkin seuraisi kasvun hidastuminen tai jopa taantuma. Kulutuspiikin jälkeisestä ajasta kärsisi arvion mukaan myös vientisektori.

Keskuspankki myös ehdotti, että eläkejärjestelmän toisesta pilarista ei tehtäisi vapaaehtoista, koska tulevat eläkkeet jäisivät silloin matalammiksi ja paine veronkorotuksiin nousisi.

Näkyvä joukko julkisella ja yksityisellä sektorilla toimivia ekonomisteja on kritisoinut uudistusta, mutta elinkeinoelämästä löytyy myös koko rahastoeläkejärjestelmän vastustajia.

PALKANSAAJAT osallistuvat rahastoeläkkeen kartuttamiseen kahden prosentin osuudella henkilön bruttopalkasta. Uudistuksen puolustajien mielestä tämän raha olisi parempi pitää kotimaassa, ja talouskasvu pitäisi huolta peruseläkkeen riittävydestä eläketurvana.

– Pitäytyminen vain ensimmäisessä pilarissa (peruseläke), piristäisi talouttamme, koska 85 prosenttia toisen pilarin investoinneista suuntautuu Viron ulkopuolelle, sanoo uudistusta aktiivisesti puolustanut tunnettu yrittäjä **Kristjan Järvan**.

Myös rahastojen tuottojen ylläpito on matalien korkojen aikana aiemmasta vaikeutunut. Kun rahat annetaan nostaa ulos, ei rahaston ylläpitäjälläkään ole eläkevastuita tulevaisuudessa huolehdittavanaan. Taustalla vaikuttanee ajatus, jonka mukaan kukin pärjätköön, kuten parhaaksi näkee.

Äänestämällä ei voi lisätä talouskasvua, mutta äänestämällä voi vaikuttaa verojen tai eläkkeiden nostoon.

Tarmo Jüristo, Praxis-ajatushautomo

Muutosta ajanut oikeistokonservatiivinen Isänmaapuolue on perustellut työeläkerahastojen vapaaehtoisuutta juuri tällä valinnanvapaudella. Uudistus oli kynnyksysymys puolueen osallistumiselle Viron nykyiseen hallitukseen yhdessä keskustapuolueen ja kansalliskonservatiivisen Ekren kanssa.

Ekreä edustava valtiovarainministeri **Martin Helme** on muistuttanut, että uudistus tuo valtion kassaan lisää verotuloja, kertaluontoisesti jopa miljardi euroa. Rahastoeläkkeeseen kertyneiden varojen nostosta on maksettava 20 prosentin tulovero, ja lisääntyvän kulutuksen myötä myös arvonlisäverojen tuotot nousevat.

Viron satayksipaikkainen parlamentti *Riigikogu* hyväksyi tammikuun lopulla eläkelain äänin 56–45. Kuitenkin lain voimaantulo voi lykkääntyä, koska muun muassa oikeuskansleri on nähnyt siinä ongelmia, ja lakipaketti voi mennä maan korkeimpaan oikeuteen perustuslain mukaisuuden varmistamiseksi. ■

Artikkelia varten on haastateltu muun muassa Suomen suurlähetystön erityisasiantuntija Hannu Arhinmäkeä ja virolaisia ministeriöiden virkamiehiä.

– Nuorena ei ajatella varojen kerryttämistä eläkeajoja varten, arvioi Tarmo Jüristo.

Viron eläkejärjestelmä

LAKISÄÄTEINEN ELÄKETURVA koostuu Virossa asumisperusteisesta kansaneläkkeestä ja ansioperusteisesta työeläkkeestä. Työeläke jakaantuu ansaintaeläkkeeseen ja rahastoeläkkeeseen.

Lakisääteiset eläkkeet rahoitetaan työnantajamaksuin ja verovaroin. Työnantajilta peritään sosiaaliveroa eläkkeitä varten 20 prosenttia bruttopalkasta, josta 16 prosenttia kohdistuu pilariin I ja 4 prosenttia pilariin II.

PILARI I sisältää lakisääteiset eläkkeet (vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, perhe-eläke ja kansaneläke).

Kansaneläkkeeseen (vuoden 2020 alussa 205 euroa) ovat oikeutetuja vain ne, jotka eivät saa muuta eläkettä. Ansaintaeläke koostuu tāsasuuruudesta perusosasta (192 euroa) sekä työuran pituuden ja ansiotulojen suuruuden perusteella. Keskimääräinen eläke nousee 1.4.2020 483 eurosta 528 euroon.

PILARI II tarkoittaa rahastoeläkettä. Siinä rahastoeläkemaksut kirjataan vakuutetun yksilölliselle tilille. Vakuutettu valitsee itse rahaston, johon maksu sijoitetaan ja myös sijoituksensa riskitason. Eläkerahastot on jaettu kolmeen luokkaan sijoitusriskin mukaan.

Rahastoeläkevarat olivat tammikuussa 2020 noin 4,8 miljardia euroa. Vuonna 2018 niiden osuus BKT:sta oli 15 prosenttia.

PILARI III tarkoittaa vapaaehtoista lisäeläketurvaa, jota tarjoavat vakuutusyhtiöt ja eläkerahastot. Vapaaehtoiisiin eläkkeisiin on kertynyt 475 miljoonaa euroa.

Pallo hallussa

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia ja maaesittelyn. Aiheesta laajemmin Etk.fi > Eläkejärjestelmät > Muiden maiden eläkejärjestelmät

Kari Lindstedt
Tietoasiantuntija

MAAESITTELY

ROMANIA

Väkiluku: 20 miljoonaa
Elinajan odote: naisilla 79 ja miehillä 72 vuotta
Eläkeikä: naisilla 61 ja miehillä 65 vuotta.

Asumisperusteinen vähimmäiseläke puuttuu

ROMANIAN lakisääteinen eläketurva perustuu työntekoon eikä maassa ole asumisperusteista vähimmäiseläkettä. Niille, joilla ei ole oikeutta työeläkkeeseen, voidaan maksaa paikallishallinnon vastuulla olevaa sosiaaliavustusta.

Pakollinen rahastoteläkejärjestelmä on ollut voimassa vuodesta 2008 alkaen, ja se on pakollinen alle 35-vuotiaille. Järjestelmän tulevaisuus on kuitenkin vaakaudalla.

Työeläkejärjestelmä kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Tietyillä ammattiryhmillä, kuten lakimiehillä, armeijan palveluksessa olevilla ja papeilla, on omat ammattikohtaiset eläkejärjestelmät.

Sekä työnantaja että työntekijä osallistuvat eläkkeiden rahoitukseen. Työntajat maksavat noin 21 prosentin ja työntekijät noin 10 prosentin maksua. Työntajan maksu vaihtelee työn raskauden mukaan.

Yleisestä järjestelmästä maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä. Miesten eläkeikä on 65 vuotta. Naisten eläkeikä nousee asteittain 63 vuoteen 2030 mennessä.

Eläke määräytyy koko työuran aikana karttuneiden keskimääräisten eläkepisteiden perusteella. Eläkepisteet lasketaan vuosittain jakamalla vakuutetun keskimääräinen kuukausipalkka kansallisella keskipalkalla. Romanian hallitus päätti viime vuonna nostaa eläkepisteiden arvoa, mikä nostaa eläkkeitä merkittävästi.

Yleisen sosiaalivakuutusjärjestelmän ylin valvova viranomainen on työ-, perhe- ja sosiaaliturvaministeriö. Lakisääteisen eläkejärjestelmän hallinnosta ja vakuutusmaksujen keräämisestä vastaa sosiaalivakuutuslaitos CNPAS.

YHDYSVALLAT

Elinajanodote laskenut kolme vuotta peräkkäin

TYÖIKÄISTEN amerikkalaisten kuolleisuus on kasvanut jo useamman vuoden peräkkäin. Kuolleisuuden kasvun johdosta elinajanodote on laskenut vuodesta 2015 alkaen joka vuosi.

Käännös on yhdistetty erityisesti opiaattiriippuvuuteen, alkoholismiin, liikaliikavuuteen ja itsemurhiin. Lisääntynyt kuolleisuus koskee useita etnisiä ryhmiä.

Kuolleisuus näyttäisi keskittyvän Keskilännen osavaltioihin, joissa työllisyystilanne on huonontunut ja tehtaita on suljettu. Tutkijoiden mukaan eriarvoisuuden kasvu ja taloudelliset vaikeudet ovat saattaneet vaikuttaa keski-ikäisten kuolleisuuden kasvuun.

Yhdysvallat on ainoa länsimaa, jossa elinajanodote ei kasva.

Business Insider 30.11.

ESPANJA

Eläkeministeriön johtoon riippumaton asiantuntija

ESPANJAN uusi hallitus perustaa uuden sosiaaliturvan keskittävän ministeriön. Uutta ministeriötä johtaa **José Luis Escrivá**, joka on toiminut riippumattoman finanssipolitiikan instituution *AlReF:n* johtajana. Escrivá ei ole hallituspuolueiden jäsen.

Uuden eläkeministerin työstä ovat eläkeuudistuksen suunnittelu sekä järjestelmän taloudellisen kestävyuden varmistaminen. Eläkeuudistus on AlReF:in mukaan jo järjestelmän rahoituksen kannalta myöhässä. Näyttääkin siltä, että eläkeiän nosto on väistämättä edessä.

Hallituspuolueet *PSOE* ja *Podemos* ovat luvanneet kumota elinaikakertojen sekä indeksiturvan, joka ottaa huomioon järjestelmän taloudellisen tasapainon. Lupaukset tekevät ministerin tehtävästä entistä haastavamman.

Euroweekly 10.1., El Pais 30.12.

SVEITSI

Miesten ja naisten eläke-eroihin tasoitusta

SVEITSIN liittoneuvosto eli hallitus on suunnitellut useita uudistuksia, joilla se pienentäisi naisten ja miesten välisiä eläke-eroja.

Miesten eläke on Sveitsissä lähes tuplasti niin suuri kuin naisten eläke. Eron taustalla ovat palkkaerot, lastenhoidon keskittyminen naisille sekä toimialakohtaiset eläkejärjestelmät.

Noin kolmannes naisista ei saa eläkettä lainkaan, vaan on perusturvan ja puolison tulojen varassa.

Liittoneuvoston suunnittelemaat uudistukset nostaisivat pieniä eläkkeitä noin 90–185 euroa kuukaudessa. Lisäksi pienituloisten työntekijöiden eläkemaksuja pienennettäisiin, jotta heille jäisi paljasta enemmän käteen.

The Local 9.1.

SAKSA

Uusi peruseläke auttaa pienituloisia

HALLITUSPUOLUEET eli *CDU*, *CSU* ja *SPD* pääsivät sopuun uudesta peruseläkkeestä, joka parantaa pienituloisten eläkkeitä merkittävästi. Käytännössä peruseläke tuplaa 35 vuotta työelämässä olleiden ja työeläkemaksut maksaneiden pienituloisten eläkkeen.

Peruseläkkeelle määriteltiin tulorajat. Yksinelävä voi saada peruseläkettä, jos kuukausitulot ovat alle 1 250 euroa. Avio- pareilla tuloraja on 1 950 euroa.

Peruseläke on tarkoitettu maksaa verovaroista ilman, että eläkemaksuja nostetaan. Maksussa olevien eläkkeiden ja eläkemaksujen välinen yhteys katkeaa Saksassa ensimmäisen kerran.

Uusi eläkejärjestelmä tulee hyödyttämään ainakin 1,5 miljoonaa saksalaista.

Kauppalehti 14.11.

RUOTSI

Eläkeläisjärjestöt vaativat suuria korotuksia eläkkeisiin

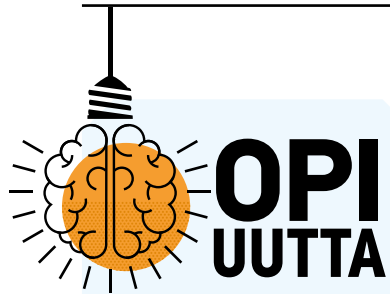
ELÄKELÄISJÄRJESTÖ *Pensionärer i gula västar* vaatii Ruotsissa 16 000 kruunun (1 530 euron) vähimmäiseläkettä, joka vaatisi melkein nykyisen takuueläkkeen tuplaamista. Eläkeläisjärjestön jäsenet pukeutuvat Ranskasta tuttuihin keltaliiveihin.

Myös *Tantpatrullen*-ryhmä on vaatinut naisille parempia eläkkeitä Tukholmassa Kuninkaanlinnan kulmalla torstaisin jo viiden vuoden ajan.

Sosiaalivakuutusministeri **Ardalan Shekarabi** pitää korkeampia eläkkeitä oikeutettuna vaatimuksena, mutta ei pidä vähimmäiseläkkeen tuplaamista mahdollisena.

Ministeri korostaa ansioiden ja eläkkeen yhteyttä. Hänen mukaansa tavoitteena on, että eläke olisi vähintään 70 prosenttia loppupalkasta.

SVT 18.12.

VAHVISTA ASIAANTUNTIJUUTTASI ELÄKEASIOISSA.

ETK on luotettava työeläkealan osaaja ja kouluttaja. Esimerkki kevään koulutustarjonnastamme:

- **Työeläkkeiden kustannustenjaon perusteista koulutuspäivä 10.3.**

Maijalle maksetaan VILMA-vanhuuseläke kuukausittain. Yksi työeläkelaitos maksaa eläkkeen, mutta todellisuudessa useammat eläkelaitokset saattavat olla vastuussa Maijan saamasta eläkkeestä. Koulutuksessa kerrotaan, miten ETK selvittää muiden eläkelaitosten osuudet Maijan eläkkeestä sekä miten eläkelaitokset ilmoittavat ne ETK:lle.

Ilmoittaudu verkossa:
www.etk.fi/koulutus

31 %

HYLKÄYSOSUUS työkyvyttömyyseläkehakemuksissa on kasvanut. Työeläkejärjestelmässä viime vuonna haetuista työkyvyttömyyseläkkeistä 31 prosenttia hylättiin.

Hylättyjen hakemusten osuus kasvoi eniten ikäryhmässä 45–54-vuotiaat, vähiten yli 60-vuotiailla, selviää ETK:n tilastoista.

Kiinteistö sijaitsee aivan metroaseman vieressä. Varman rakennuttaman toimistorakennuksen pääsuunnittelija on arkkitehti Juha Mäki-Jyllilä JKMM Arkkitehdit Oy:stä (Kuva: JKMM Arkkitehdit).

Eläketurvakeskus muuttaa uuteen toimitilaan Helsingin Kalasatamaan alkuvuonna 2021

ELÄKETURVAKESKUS siirtyy uusiin tiloihin Helsingin Kalasataman Kampukseen. Muutto Itä-Pasilasta tapahtuu vuoden 2021 alkupuolella.

Varma omistaa kinteistön, johon sekä Eläketurvakeskus että eläkevakuuttamisen tietojärjestelmäpalveluita tuottava Arek Oy solmivat pitkäaikaisen vuokrasopimuksen. Samas-

sa kiinteistössä toimii jo Keskon pääkonttori.

– Kampuksen tilat täyttävät toimitilaa koskevat vaatimuksemme erinomaisesti. Rakennus on tyylikäs ja pohja mahdollistaa toiminnalliset tarpeemme ja tilojen muunneltavuuden, sanoo Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Mikko Kautto**. ■

Ahtela johtaa ETK:n hallitusta, Varhila edustajistoa

ELÄKETURVAKESKUKSEN hallituksen puheenjohtajana jatkaa varatuomari **Jukka Ahtela** toisella kolmivuotiskaudellaan. Uutena hallituksen varapuheenjohtajana on aloittanut johtaja **Essi Rentola** sosiaali- ja terveysministeriöstä (STM).

Uutena jäsenenä hallituksessa aloittaa **Katja Veirto** Elost. Muina hallituksen jäseninä kaudella 2020–2022 jatkavat **Minna Helle**, Teknologiateollisuus, **Markku Jalonen**, KT Kuntatyönantajat, **Keijo Karhumaa**, JHL, **Sini Kivihuhta**, Ilmarinen, **Janne Makkula**, Suomen Yrittäjät, **Katarina Murto**, STTK, **Sinikka Näätäsaari**, SAK, **Katri Ojala**, Akava, **Ilkka Oksala**, EK, **Allan Paldanius**, Keva, **Timo Sipilä**, MTK ja **Antti Tanskanen**, EK.

Edustajisto on Eläketurvakeskuksen ylin

päättävä elin ja sen uudeksi puheenjohtajaksi on nimitetty STM:n kansliapäällikkö **Kirsi Varhila** ja varapuheenjohtajaksi valtiovarainministeriön alivaltiosihteeri **Tuomas Saarenheimo**.

Heidän lisäksi STM on nimennyt edustajistoon 28 jäsentä työntekijä- ja työnantaja-järjestöistä, yrittäjästä ja työeläkelaitoksista.

Eläketurvakeskuksen toimintaa johtaa toimitusjohtaja **Mikko Kautto**. Johtoryhmään kuuluvat lisäksi johtaja **Katri Raatikainen** (toimitusjohtajan sijainen, vastualueena tietohallinto, rekisteripalvelut ja hallinto), johtaja **Heli Backman** (laki) ja johtaja **Jaakko Kiander** (tutkimus, tilastot ja suunnittelu), viestintäjohtaja **Tuovi Rautjoki** ja henkilöstön edustaja **Aino Peltola**. ■

Kaksi tuhatta euroa tarjolla pro gradu -tutkielman tekijälle

ELÄKETURVAKESKUS myöntää toukokuussa kahden tuhannen euron arvoisen palkinnon ansiokkaalle eläketurvaa käsitelleelle pro gradu -työlle.

Palkituksi valittavan tutkimusaiheen tulee olla eläketurvaa kannalta kiinnostava ja toteutus on korkeatasoinen.

Ehdokashaku on parhaillaan käynnissä. Ehdokkaita voivat esittää pro gradun ohjaajat ja tarkastajat. Myös pro gradun tekijä itse voi asettaa opinnäytteensä ehdolle.

Palkittavaksi voi tulla eläketurvaa käsittelevä opinnäyte, joka on hyväksytty missä ta-

hansa Suomen yliopistossa vuoden 2019 aikana. Opinnäyte voi olla esimerkiksi historian, matematiikan, oikeustieteen, sosiaalipolitiikan, sosiologian, taloustieteen, tilastotieteen, vakuustieteen, viestinnän tai väestötieteen alalta.

Vapaamuotoiseen ehdotukseen on liitettävä mukaan valmis tutkielma ja siitä annetut arvostelulausunnot pdf-tiedostoina sekä ehdokkaan yhteystiedot.

Palkintoehdotus liitteineen on toimitettava perille 1. maaliskuuta mennessä osoitteella tutkimus@etk.fi. ■

Uusi laskuri arvioi perhevapaan eläkevaikutuksen

UUEDELLA LASKURILLA voi arvioida eripituisten perhevapajaksojen eläkevaikutusta ja verrata eläkekertymää vastaavalta ajalta työstä karttuvaan eläkkeeseen.

Laskuri on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Lapsenhoitoajalta kertyy vanhemmalle eläkettä hänelle maksetun äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan tai kotihoidon tuen ajoilta. Laskurilla voi arvioida perhevapaiden jakamista myös eläkkeiden näkökulmasta.

– Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaalta kertyy eläkettä lähes samalla tavalla kuin

työssä ollessa. Sen sijaan pitkät kotihoidontukijaksot madaltavat eläkettä, sanoo erityisasiantuntija **Suvi Ritola** Eläketurvakeskuksesta.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan aikana työeläke kertyy ansioiden mukaan siten, että vanhempainetuuden perusteena oleva vuositulo korotetaan 21 prosentilla.

Vuodesta 2005 alkaen kotihoidontukiajalta on karttunut valtion varoin kustannettavaa eläkettä. Eläke kertyy tällöin kiinteän euro määrän mukaan (etuuden peruste 757,14 euroa kuukaudessa vuoden 2020 tasossa). ■

KUUKAUDEN TWIITTI

Mikko Kautto
@Mikko_Kautto

Perustietoa #eläke:stä tarjoava verkkopalvelu tyoelake.fi keräsi viime vuonna 1,5 miljoonaa vierailua. Kasvua edellisvuodesta 36%. Suurin osa etsi #eläkelaskuri ja #työeläkeote - keskeiset työkalut omaehtoisen turvan arviointiin.

Etusivu | Työeläke.fi
Työeläke.fi tarjoaa perustietoa eläkkeistä ja reitin omaan työeläkeooteeseen. Palvelun tuottaa Eläketurvakeskus.
@tyoelake.fi

Ilmarinen

▶ Valtiotieteiden maisteri **Liina Aulin** on nimitetty 1.11.2019 alkaen Ilmarisen viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi.

▶ Hallintotieteen maisteri **Johanna Kivimäki** on nimitetty 1.10.2019 alkaen asiakaspäälliköksi.

▶ Valtiotieteiden maisteri **Aleksi Kinnunen** on nimitetty 2.12.2019 alkaen data-analyytiköksi.

▶ Kauppatieteiden maisteri **Johannes Raitio** on nimitetty 18.11.2019 alkaen web-analyytiköksi.

Mela

▶ Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, agronomi **Päivi Wallin** on nimitetty 1.1. alkaen Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melan lomit- ja työkykypalveluista vastaavaksi johtajaksi.

▶ Oikeustieteen kandidaatti **Jussi-Pekka Rantanen** on nimitetty 2.1. alkaen eläkeyksikön päälliköksi.

ABB Eläkesäätiö

▶ Kauppatieteiden maisteri **Anders Nordström** on nimitetty 1.1. alkaen ABB Eläkesäätiön toimitusjohtajaksi.

Veritas

▶ Diplomi-insinööri, filosofian maisteri **Kari Vatanen** on nimitetty 1.3. alkaen Veritas Eläkevakuutus- sen sijoitusjohtajaksi.

Paula Klemola

- **Ikä:** 52-vuotias
- **Koulutus:** Laskentamerkonomi
- **Työ:** Eläkeratkaisija eläkeyhtiö Elossa
- **Lähellä sydäntä:** lukeminen, musiikki, postikorttien teko, sienestys
- **Kirja, jonka aion lukea seuraavaksi:** Michelle Obaman Minun tarinani.

Kirjoissa kiehtovinta tarinat ja ajankuva

Historia ja värikkäät henkilökuvaukset kiehtovat eläkeyhtiö Elon eläkeratkaisija Paula Klemolaa. Monipuolisesti kirjoja lukiessaan hän kertoo tulevaisuuden tietoiseksi aihepiireistä, joita ei tiennyt olevankaan.

Lukukokemuksia isältä tyttärelle

Tämä oli ensimmäisiä "aikuisien kirjoja", jonka luin teinikäisenä. Kirja oli isäni suuri suosikki ja siitä tuli myös oma suosikkini. Olen lukenut **Väinö**

Linnan teoksen monta kertaa – usein itsenäisyyspäivän tietämillä – ja osaan siitä pitkiä pätkiä ulkoa.

Tuntematon sotilas antaa sotaa kokemattomille suomalaisille sukupolville kuvan siitä, millaista sota silloin oli ja minkälaisia tuntemuksia se rivimiehissä rintamalla herätti. Minua kirjassa viehättää erityisesti värikkäät henkilöhahmot ja heidän käyttämänsä murteet.

Väinö Linna: *Tuntematon sotilas*, WSOY, 1954

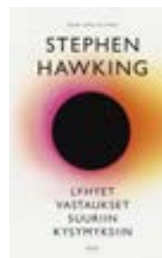
Historiasta koukuttavasti

Historia ei minua kouluaikoina juurikaan kiinnostanut. Siksi-kin oli melkoinen yllätys, kun-ka nämä 1500-luvun Englan-tiin sijoittuvat **C.J. Sansomin**

historialliset dekkarit koukuttivat heti ensilukemalta.

Jokaisessa tarinassa on dekkarin peruskuvioihin kuuluvat lukuisat erilaiset johtolangat, jotka johtavat lukijaa aina uudestaan harhaan. Kiehtovinta kirjoissa on ehkä kuitenkin se todella raadollinen ajankuvaus, joka tuo tarinoihin ihan omanlaisensa mausteen.

C.J. Sansom: *Shardlake-sarja*, Otava, 2012–2019

Kansantajuisesti universumista

Kirja jäi **Stephen Hawkingin** viimeiseksi teokseksi, ja siinä hän kirjan nimen mukaan vastaa lyhyesti ja suhteellisen kansantajuisesti ihmisiä as-

karruttaviin kysymyksiin universumista ja sen fysiikan laeista. Ei siis tarvitse ymmärtää yleistä suhteellisuusteoriaa tai kvanttimekaniikkaa voidakseen lukea kirjan.

Sen lisäksi, että kirjassa Hawking kertoo siitä, mitä universumista nyt jo tiedetään minkälaisista tutkimuksista parhaillaan tehdään, hän myös antaa oman ennustuksensa, mihin suuntaan tutkimus ja ylipäätään ihmiskunta on menossa.

Stephen Hawking: *Lyhyet vastaukset suuriin kysymyksiin*, WSOY, 2019

Näin voit välttää burn-outin

Tässä nykyisessä hektisessä arjessa saa joka hetki kuulla, kuinka tärkeää meille on lepo ja palautuminen. Mutta miten sen omas-

sa elämässään toteuttaa, onkin toinen kysymys. Hyvinvointivalmentaja **Kaisa Jaakkola** kertoo kirjassaan, miksi palautuminen on meille niin tärkeää ja lisäksi antaa ihan käytännön vinkkejä, miten vähentää väsymystä ja vahvistaa jaksamista arjessa.

Suosittelun: tämä kirja tulisi meidän kaikkien lukea mielellään jo ennen kuin olemme stressin ja uupumuksen kynsissä. Ennaltaehkäisy on tässäkin asiassa helpompaa kuin korjaus.

Kaisa Jaakkola: *Palaudu ja vahvistu*, Tammi, 2018

Balance through adjustment

BALANCING MECHANISMS react automatically to demographic or economic changes to uphold pension systems' long-term economic balance. At a recent seminar at the Finnish Centre for Pensions, experts from Sweden, Canada, Germany and the Netherlands discussed the balancing mechanisms in place in their countries.

The Swedish DC system takes life expectancy into account. If the economic balance weakens, the accrued and paid pensions are cut. The mechanism is automatic. "We wanted the balancing system to be politically independent," explains **Ole Settergren** (*Swedish Pension Authority*).

In Canada, a default measure is applied if no other measures are introduced. "If the contribution rate is not high enough compared to our projections and the decision-makers don't act, pensions cease to be indexed for a fixed period of time and the contribution rate rises," says **Michel Montambeault** (*Office of Superintendent of Financial Institutions of Canada*).

Germany uses indexing to

balance its pension system when necessary. "The index takes into account changes in both contribution levels and numbers of insured persons and pension recipients," **Markus Sailer** (*German Pension Insurance*) explains. In addition, there is an upper limit to pension contributions and a lower limit to pension benefits. The German constitution prevents pension cuts.

In the Netherlands, earnings-related pensions are fully funded. Full indexing requires adequate solvency. If solvency falls short, pensions are not indexed and pensions in payment are cut, outlines **Benne van Popta** (*Dutch Metalworkers Pension Fund*). Due to the low interest rates, the pensions of many pensioners have not been indexed in over 10 years.

The life expectancy coefficient is Finland's automatic balancing mechanism. In addition, the retirement age has been raised and the rules on how pensions are determined have been adjusted. Pensions in payment are protected, assures **Jaakko Kiander** (*Finnish Centre for Pensions*). ■

External evaluation of pension system

PROFESSOR TORBEN ANDERSEN (*Aarhus University*), an expert on public economy and pension systems, has accepted the task of making an external evaluation of the Finnish pension system. The evaluation was commissioned by the Board of Directors of the Finnish Centre for Pensions.

Andersen will evaluate the financial sustainability of the Finnish earnings-related pension system and the adequacy of Finnish pensions.

Although our pension system is solid and durable, it needs to be continuously improved so that the key goals of pensions – removing poverty and achieving a sensible income distribution throughout life – can be realised also in the future. The external evaluation is an important part of that work.

Andersen will visit the Finnish Centre for Pensions in early March 2020. His report is due for publication in early 2021.

The previous external evaluation of the Finnish pension system was done in 2013 by **Nicholas Barr** and **Keith Ambachtsheer**. ■

LENA KOSKI
Translator
Finnish Centre for Pensions

Olli Häkämies

More news in English

- Follow us on Twitter @ETKinfo
- Subscribe to our newsletter etk.fi/en/newsletter/
- Visit our website etk.fi/en

Finland in top third

PENSIONS AT A GLANCE, published by the OECD in late autumn 2019, puts Finland among the top third OECD countries in terms of replacement rate. The rate depicts the ratio between the gross pre-retirement earned income and pension received (for a 22-year-old who has just entered working life).

The replacement rate in Finland is 56.5%. The highest rate is found in Denmark (75%), where the ambitious theoretical retirement age for a 22-year-old is 75 years.

According to senior advisor

Antti Mielonen (*Finnish Centre for Pensions*), the strengths of the Finnish pension system are its transparency and easiness, particularly for atypical work. Short employments are insured and the pensions of the self-employed are statutory.

Recently, the OECD published a summary titled "*How does Finland compare?*", the first of its kind for Finland. It summarises the strengths and weaknesses of the Finnish pension system (see OECD.org). ■

Low interest rate distorts

THE RETURN ON INVESTMENTS is an important component in the financing of earnings-related pensions in Finland. The historically low interest rates have benefited pension investors so far. However, in the long run, negative interest rates are likely to increase the upward pressure on pension contributions to a larger extent than previously projected.

This is one of the findings of a report by doctor **Jukka Rantala**, retired managing director of the Finnish Centre for Pensions. He estimates that the current aver-

age investment allocations of Finnish pension providers will yield a real return of less than two per cent (or three at most), which is below the solvency regulation requirement.

In his report, Rantala suggests ways to improve earnings-related pension financing in Finland. For example, the solvency regulations should be changed to better support countercyclicality in the economy. That way, pension providers would not be forced to sell when share values plunge temporarily. ■

Tutustu Eläketurvakeskuksen julkaisuihin: www.etk.fi/julkaisut

Syntyvyys-skenaarioiden vaikutukset työeläkkeiden rahoitukseen

Raportissa esitetään eläkelaskelmia, jotka perustuvat väestötieteellisesti perusteltuihin skenaarioihin syntyvyyden tulevasta kehityksestä.

Tekijät: Tuija Nopola ja Heikki Tikanmäki

Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2020

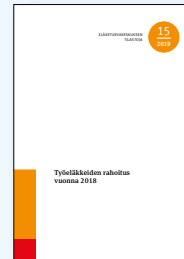

Kokonaiseläke 2020. Katsaus työ-eläkkeen, kansaneläkkeen ja verotuksen määräytymiseen

Työeläkkeen, kansaneläke-etuksien ja eläkkeiden verotuksen määräytyminen vaikuttavat kaikki osaltaan käteen jäävään nettoeläkkeeseen. Katsauksessa on tarkasteltu kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytymistä vuonna 2020. Esimerkit ja kuvat havainnollistavat kokonaiseläkkeen muodostumista eri tulotasoilla.

Tekijät: Suvi Ritola ja Juha Knuuti

Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 02/2020

Työeläkkeiden rahoitus vuonna 2018

Tilastoraportissa tarkastellaan pääpiirteittäin työeläkkeiden rahoitusperiaatteita vuonna 2018 ja esitetään tilastotietoja muun muassa maksetuista eläkkeistä, perityistä eläkemaksuista ja eläkevaroista sekä niiden sijoittamisesta. Raportti käsittelee sekä yksityisten että julkisten alojen eläkkeiden rahoitusta.

Tekijä: Marja Kiviniemi

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoja 15/2019

MUUALLA JULKAISTUA

Eläkkeellä ja työssä: tilasto eläkeläisten työnteosta vuosina 2007–2018

Tilastojulkaisussa käsitellään eläkeläisten työntekoa työikäisen väestön keskuudessa vuosina 2007–2018. Julkaisu sisältää tietoja työnteon laajuuden ohella myös työssä käyneiden eläkeläisten keskieläkkeistä ja -ansioista.

Tekijä: Jari Kannisto

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoja 14/2019

Eläketurvakeskuksen tutkimusohjelma 2020–2024

Eläketurvakeskuksen tutkimusohjelma vuosille 2020–2024 kuvaa tutkimuksen painoalueet ja suuntaa tutkimusta eläketurvan kehittämisen kannalta tärkeisiin kysymyksiin. Ohjelma kuvaa lisäksi tutkimustoiminnan lähtökohtia ja periaatteita.

Julkaisu: Eläketurvakeskuksen tutkimusohjelma 2020–2024

Workforce composition and the risk of labor market exit among older workers in Finnish companies

Tutkimuksessa tarkastellaan yrityksen ominaisuuksien vaikutusta ikääntyneiden työntekijöiden työmarkkinoilta poistumiseen käyttäen yhdistettyä työntekijä-työnantaja-aineistoa.

Tekijät: Aart-Jan Riekhoff, Noora Järnefelt ja Mikko Laaksonen

Julkaisu: Work, Aging and Retirement (ahead of print online publication, 2019)